

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет природоохоронний
Кафедра економіки природокористування

Бакалаврська кваліфікаційна робота

на тему: Розвиток сільського зеленого туризму як важливий чинник
подолання бідності в сільській місцевості

Виконала студентка 4 року навчання
групи СТ- 43

спеціальності 242—Туризм
(ОПП "Сталий туризм")

Катоніна Тетяна Володимирівна

Керівник старший викладач,

Полянничко Олена Володимирівна

Рецензент к.е.н., доц.кафедри
Колонгай Світлана Миколаївна

Одеса 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Природоохоронний

Кафедра Економіки природокористування

Рівень вищої освіти бакалавр

Спеціальність 242– Туризм (ОПІ"Сталий туризм")

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки природокористування

Губанова О.Р.

« 16 » червня 2020 року

**З А В Д А Н Н Я
НА БАКАЛАВРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Катоніній Тетяні Володимирівній

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Розвиток сільського зеленого туризму як важливий чинник подолання бідності в сільській місцевості

Керівник робота старший викладач Полянничко Олена Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “27” квітня 2020 року №45-«С»

2. Строк подання студентом роботи «12 » червня 2020 року

3. Вихідні дані до роботи: статті, тези та монографії стосовно проблем та напрямів розвитку рибного господарства, нормативно-правова база, статистична інформація,

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки

1. Сільський туризм, як перспективний напрям розвитку сільської місцевості.

2. Світовий досвід розвитку сільського туризму, моделі та тенденції

3. Туризм, як фактор підвищення конкурентоспроможності сільської місцевості.

5. Перелік графічного матеріалу

Перспективи вирішення проблем завдяки розвитку зеленого та сільського туризму

Концепції управління розвитком зеленого та сільського туризму

Види прибуткової діяльності сільського населення у сфері зеленого туризму.

Кількість садиб в Одеській, Запорізькій, Херсонській та Миколаївській областях за 2015–2018 роки.

Таблиці з розрахунками по туру «Натхнення природою»

6. Консультанти розділів роботи

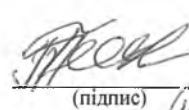
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання «11» травня 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Оцінка виконання етапу	
			у %	за 4-х бальною шкалою
1	Огляд літературних джерел	11.05.20 – 12.05.20	90	Відмінно (А)
2	Написання першого розділу роботи	13.05.20 – 15.05.20	90	Відмінно (А)
3	Написання другого розділу роботи	16.05.20 – 18.05.20	90	Відмінно (А)
4	Написання третього розділу	19.05.20- 22.05.20	90	Відмінно (А)
5	Рубіжна атестація	23.05.20- 30.05.20.	90	Відмінно (А)
6	Здача на кафедру	12.06.20		
7	Перевірка на плагіат	13-14.05.20		
8	Рецензування	14.05.20		
	Інтегральна оцінка виконання етапів календарного плану (як середня по етапам)		90	Відмінно (А)

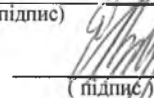
Студент

 (підпис)

Катоніна Т.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту

 (підпис)

Поляничко О.В.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

На бакалаврську кваліфікаційну роботу: Розвиток сільського зеленого туризму, як важливий чинник подолання бідності в сільській місцевості

Метою дослідження є визначення характеру впливу туристичної галузі на розвиток сільського зеленого туризму в Україні

Об'єктом дослідження є сільський зелений туризм.

Предмет дослідження – розробка заходів щодо впровадження сільського зеленого туризму в Україні.

У першому розділі розглянуто перспективи розвитку сільської місцевості. У другому розділі розглянуто світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму, його моделі та тенденції. У третьому розділі наведено приклад застосування інструментарію сільського туризму для подолання економічних труднощів в сільській місцевості. Розроблено пропозиції щодо розвитку сільського зеленого туризму на прикладі туру «Натхнення природою»

Матеріали дослідження. У роботі використовувалася інформаційна база щодо розвитку сільського зеленого туризму в Україні та світі, впливу сільського туризму на довкілля. Інформаційну базу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних вчених, фахівців з проблем впливу сільського зеленого туризму на довкілля, чинне законодавство, дані державної служби статистики України, результати власних досліджень.

Методами дослідження є загальнонаукові методи, а саме: діалектичний, , системно-структурного аналізу і синтезу, системного та процесного підходу.

Результати роботи були апробовані на конференції Молодих вчених ОДЕКУ 27 травня 2020 року: доповідь на тему «Розвиток сільського зеленого туризму, як важливий чинник подолання бідності в сільській місцевості» та на Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи» 18 лютого 2019 р.: доповідь на тему «Розвиток сільського зеленого туризму, як важливий чинник подолання бідності в сільській місцевості ». Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Туристичний бізнес: сучасні тренди та стратегії розвитку», КНЕУ, 16 березня 2018 р.: доповідь на тему «Екологізація готельно-ресторанної сфери в Україні».

Ключові слова: розвиток, зелений туризм, сільський туризм, сільська місцевість.

Звіт про БКР: 14 рисунків; 6 таблиць; 71 джерело; 98 стр.

Висновок керівника бакалаврської кваліфікаційної роботи
студентки 4 року навчання спеціальності 242 - Туризм
Катоніної Тетяни Володимирівної
на тему: Розвиток сільського зеленого туризму як важливий чинник подолання
бідності в сільській місцевості

Студентка Катоніна Т.В. поставила за мету визначення місця та ролі сільського зеленого туризму на ринку туристичних послуг Україні відповідно до якої вирішила завдання щодо розкриття сутності, змісту, та ролі сільського зеленого туризму в Україні, дослідження сучасного стану та розвитку сільського зеленого туризму, проблем та можливих напрямів його розвитку.

Теоретичною основою дослідження стали наукові розробки вітчизняних та закордонних вчених з питань розвитку сільського зеленого туризму, нормативно-законодавчі акти, данні статистичних збірників, аналітичні обзори, інформація з мережі Internet, матеріали наукових конференцій.

Студентка показала вміння працювати з науковою літературою, статистичною звітністю та практичними матеріалами, здатність аналізувати проблемні питання та робити висновки за отриманими результатами. Виявила схильність до наукової роботи і творчий підхід при вирішенні поставлених завдань, показав добру теоретичну підготовку і самостійність у прийнятті рішень. При виконанні бакалаврської роботи строго дотримувалася змісту поставлених завдань та календарного плану.

Практична значущість досягнутих результатів полягає в розробці практичних рекомендацій з розробки туру сільського зеленого туризму «Зелені хутори Таврії».

До переваг роботи слід віднести актуальність досліджуваної теми, аналіз сучасних тенденцій розвитку сільського зеленого туризму, повноту та обґрунтованість пропозицій щодо можливості розвитку сільського зеленого туризму у сільській місцевості.

Поставлені автором завдання були успішно виконані. Робота студентки під час виконання бакалаврської роботи заслуговує оцінки «відмінно» (90 %). Бакалаврська кваліфікаційна робота відповідає завданню та вимогам, які пред'являються до оформлення та змісту і рекомендується до захисту, а її автор Катоніна Т.В. заслуговує на присвоєння кваліфікації бакалавр з туризму

Керівник бакалаврської
кваліфікаційної роботи _____

(підпис)

«__» _____ 2020 року

Висновок кафедри про бакалаврську кваліфікаційну роботу
Бакалаврська кваліфікаційна робота розглянута.

Студентка Катоніна Т.В. допускається до захисту даної
(прізвище та ініціали)

бакалаврської кваліфікаційної роботи в Атестаційній комісії №14

Завідувач кафедри економіки природокористування

(підпис)

«__» _____ 20 20 року

Губанова О.Р.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ, ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ	7
1.1. Історичний аналіз розвитку сільського туризму в Україні та виділення основних етапів становлення даного виду туризму	7
1.2. Сільський туризм у контексті сталого розвитку	11
1.3. Сільський зелений туризм, як складова розвитку внутрішнього туризму в Україні	16
1.4. Нормативно-правове регулювання сільського зеленого туризму	23
РОЗДІЛ 2. СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ, МОДЕЛІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ	37
2.1. Моделі розвитку сільського туризму	37
2.2. Закордонний досвід організації сільського зеленого туризму (на прикладі Німеччини)	47
2.3. Загальні тенденції розвитку сільського зеленого туризму в Україні	52
РОЗДІЛ. ТУРИЗМ, ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ	59
3.1. Зелений сільський туризм, як інструмент розвитку сільської території	59
3.2. Сільський зелений туризм, як можливість матеріального блага для сільського господаря	66
3.2.1. Розробка програми туру	75
3.3. Основні проблеми і перешкоди сільського зеленого туризму в Україні	85
ВИСНОВКИ	89

ВСТУП

Одним з найбільш популярних видів туризму в Україні є сільський зелений туризм. Він передбачає розвиток туристичних маршрутів у сільських територіях, ознайомлення туристів із сільським побутом, народними традиціями, промислами та ін. Найкращі умови для нього є у регіонах з низьким рівнем урбанізації, агропромисловим типом освоєння, з своєрідними мальовничими ландшафтами. [1]

На сьогоднішній день території зайняті сільським господарством знаходяться в умовах соціально-економічної кризи. Це призводить до значного спаду населення в сільській місцевості та виникнення безробіття.

Гострою проблемою для них стала відсутність капіталовкладень на створення нових робочих місць, реструктуризацію господарства. У таких умовах важливо розвивати галузі, які не вимагають великих фінансових вкладень. До них відноситься туризм, а особливо такий його вид, як сільський зелений туризм. Він переважно відпочинковий та пізнавальний, його базою є капітальний житловий фонд у сільській місцевості і наявні природні рекреаційні ресурси, пам'ятки історії та культури.

РОЗДІЛ 1. СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ, ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

1.1. Історичний аналіз розвитку сільського туризму в Україні та виділення основних етапів становлення даного виду туризму

З ХХІ ст. сільський зелений туризм, за визнанням експертів Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО), є одним з секторів туристичної індустрії, що динамічно зростають. Ідеї охорони навколишнього середовища, що стали надзвичайно популярними серед західної цивілізації, охопили й індустрію туризму. Внаслідок цього серед туристів виник попит на види туризму, альтернативні масовому, - так звані . зелені подорожі [2, с.6].

Визначення поняття "сільський туризм" має, насамперед, проводитися з урахуванням поняття "сільська місцевість" й узгоджуватися з тим, який зміст ми вкладаємо в агорекреаційну форму офіційного сільського господарства.

Поняття "сільська місцевість" уже досить довго досліджується географами, соціологами, економістами. Дотепер у різних країнах існують розбіжності суспільно-правового окреслення статусу "сільська територія". Згідно із словником британця С. Медліка, "сільський туризм (gural tourism) – це відпочинковий вид туризму, зосереджений на сільських територіях, який передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів з обслуговування туристів з провідниками та екскурсоводами"[3].

Сільський туризм – відпочинковий вид туризму, сконцентрований на сільських територіях. Він передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів з обслуговування туристів з провідниками та екскурсоводами [10].

Регіони України мають надзвичайно багату природно й етнокультурно-ресурсну базу, що створює передумови для його широкого

використання у відпочинкових цілях. М'який клімат, мальовничі ландшафти, цікава історико-культурна спадщина є запорукою організації різнобічного відпочинку й туризму в сільських місцевостях нашої країни.

Сільський туризм на початку ХХІ ст. – один із найперспективніших видів відпочинку у Карпатському, Поліському, Подільському, Наддніпрянському регіонах.

У квітні 1996 року в Києві відбувалася установча конференція, на якій було засновано всеукраїнську неприбуткову громадську організацію – Спілку сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Головна мета: популяризації відпочинку в українському селі, сприяння розвитку сільської інфраструктури, самозайнятості сільського населення, виховання поваги до краси рідного краю, гостинних мешканців сільської місцевості, існуючого культурного та історичного надбання українського народу, сприяння збереження навколишнього середовища.

Сільський туризм в Україні умовно можна поділити на 3 етапи його розвитку. Кожен із них характеризується особливостями організації, регіонами поширення, функціональними завданнями, напрямками та формами туристичної діяльності.

I етап. Формування сільського туризму (кінець ХІХ – середина ХХ століття). Цей період в основному характеризується відпочинком та творчою працею заможних городян у знайомих їм селян, у приватних садибах та маєтках. Це явище ще не розглядалося як туризм і не було організованим.

II етап. Становлення приватних форм сільського туризму (60 рр. – 90 рр. ХХ ст.). У цей період популярним був відпочинок в орендованих туристами кімнатах (квартирах) на гірських курортах або ж у Криму, що частіше було спричинене відсутністю вільних місць у пансіонатах чи санаторіях. Це не був відпочинок у селі, частіше за все це була курортна місцевість, проте частина туристів все ж зупинялася у сільських оселях. Це

була у більшості випадків нелегальна, неоподаткована і стихійна діяльність.

III етап. Становлення правових форм сільського туризму (з 90 рр. XX ст.). З'явилося поняття «сільський туризм» (1996 р), із заснуванням Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні – громадської неприбуткової організації.

Саме організаторами Спілки та деяких інших громадських організацій були зроблені перші кроки у розвитку нового виду діяльності сільського населення та відпочинку міського.

За час діяльності Спілки активно вивчався досвід інших країн, за підтримки міжнародних благодійних фондів у різних регіонах проводилися заходи з метою донесення інформації до сільського населення, місцевих органів влади та самоврядування, видавалася освітня та рекламна продукція. У 1997 р. було засновано журнал „Туризм сільський зелений”, з 2003 р. щорічно проводиться всеукраїнська виставка-ярмарок „Українське село запрошує” [4].

Сільський зелений туризм визнано окремим видом туризму, розвиток якого є пріоритетним напрямком державної політики у статтях 4 та 6 Закону України „Про туризм”. Право особистих селянських господарств займатися сільським зеленим туризмом визначено і в статті 1 Закону України „Про особисте селянське господарство”.

З метою стимулювання і заохочення особистих селянських господарств до агротуристичної діяльності та розвитку підприємницької ініціативи Мінагрополітики розробило проект Закону України "Про аграрний туризм та агротуристичну діяльність"

Згідно цього закону сільська садиба – розташований в сільській місцевості та пропонується для тимчасового розміщення туристів житловий будинок з присадибною земельною ділянкою, що є майном особистого селянського господарства.[9]

Не дивлячись на те, що в Україні досить повільно формується правова та економічна основа для організації відпочинку на селі. Центральні та місцеві органи виконавчої влади за участі громадських об'єднань проводять роботу з активізації розвитку сільського туризму, відпрацювання механізму державної підтримки з урахуванням досвіду інших країн, створення відповідної правової бази тощо.

Проаналізувавши карту сільського зеленого туризму України, можна дійти висновку, що туристичний каркас України складають – чисті річки, наявність лісових масивів, морського узбережжя, озер та степів, а також велика кількість архітектурних комплексів та багата культурно-історична спадщина.

На сьогоднішній день особливо активно сільський зелений туризм розвивається в Карпатському регіоні – Івано-Франківській, Закарпатській і Львівській областях. Слід відмітити, що збільшується кількість «зелених» садиб у Чернівецькій та Волинській областях також і в Київській, Черкаській та Вінницькій областях. Досить активно впроваджують засади сільського зеленого туризму і в Південних регіонах України.

З розвитком сільського зеленого туризму з'являється потреба у створенні додаткових туристичних атракцій на селі для організації дозвілля відпочиваючих. В різних регіонах відкривають кінні ферми, рибальські ставки, приватні зоопарки, мисливські будинки, різноманітні ферми де вирощують худобу, домашні музеї, пасіки тощо.

Об'єднання усіх складових – сільських садиб, культурно-етнографічних центрів, майстерень народних промислів – виводить сільський зелений туризм в Україні на новий рівень перетворюючи його у кластерну систему.

Утворення цієї системи дасть змогу створити нові робочі місця, покращити соціальну сферу та інфраструктуру, допоможе вирішити питання збідніння сільського населення.

Масовий інтерес до відпочинку на селі почався ще з XIX ст. На лікування або відпочинок до Карпат у сільські садиби приїздили відомі політики, науковці, поети та митці такі як: І. Франко, Л. Українка, М. Грушевський, В. Гнатюк. Подальший розвиток сільського туризму в Україні пов'язаний з екологічно-орієнтованими та науково-пізнавальними турами на заповідні об'єкти, кваліфікованим туризмом гірськими районами та історико-етнічними турами в різних регіонах України. В сучасних реаліях сільський туризм не втрачає інтерес серед міських жителів а навпаки стає модною тенденцією як за кордоном так і в нащій країні.

1.2. Сільський туризм у контексті сталого розвитку

Сьогодні проблема сталого розвитку є однією із найактуальніших і невідкладних у світі, спричинена ускладненням взаємозв'язків між людиною та навколишнім природним середовищем. Виходячи з цього, на міжнародному рівні всерйоз почали обговорюватись й вирішуватись глобальні соціально-економічні та екологічні проблеми, першочерговими з яких є:

- незворотні деградаційні процеси, забруднення довкілля;
- демографічний вибух, нестача продовольства, безробіття;
- виснаження природних ресурсів, знищення й збідніння видового (флористичного та фауністичного) різноманіття;
- нерівномірність розвитку та зростаюча прірва між економічно розвиненими і бідними країнами тощо.

Гострою залишається демографічна ситуація в світі, викликана стрімким зростанням народонаселення; омолодженням населення у групі країн, що розвиваються, і старінням – в економічно розвинених державах; диспропорціями у розміщенні світового економічного потенціалу й всієї сукупності соціальних благ, які надаються населенню, що зумовлює високий ступінь розриву в рівнях економічного розвитку

основних світових центрів та периферії; зростанням кількості біженців і мігрантів тощо [5].

Вже з 60-х років впливи масового туризму призвели до загальної критики та дискусій щодо розвитку туризму та засадах сталості. Вперше термін «сталий туризм» був використаний у 80-х роках, коли і дослідники, і фахівці туристичної галузі працювали над Брундтланською доповіддю, а конференція «Тіні зеленого кольору» (Лідсі, Англія, 1990 р.) була присвячена діяльності, що пізніше отримала назву «сталий туризм».

Появі триєдиної концепції передували дві основні проблеми - потреба розвитку прибуткового туризму з одного боку, а з іншого - врахування обмежень щодо наявних природних ресурсів та необхідності їх збереження. Вже на початку 90-х років термін «сталий туризм» почали використовувати частіше, а «Конвенція з питань біологічного різноманіття», і «План дій 21», прийняті в 1992р. підкреслили необхідність додати туризм до складових міжнародної політики захисту довкілля [6].

Всі громадські організації та багато приватних компаній тепер вживають слово «сталий» щодо своїх програм або виробів. Але не завжди зрозуміло, що мається на увазі під цим словом. Відоме визначення Комісії Брундтланд в 1987 році має такий вигляд:

Сталий розвиток — це розвиток, що забезпечує потреби нинішнього покоління без втрат для майбутнього покоління забезпечити свої власні потреби.[7]

Проте в цьому визначенні немає критеріїв, на скільки певна програма або проект є дійсно сталим. Потрібне визначення, яке містить таку оцінку та відображає розвиток й засади інтеграції та участі громади.

Принцип сталого розвитку — не просто питання поваги до навколишнього середовища. Він стосується всіх чотирьох «стовпів», сільського розвитку. Це — населення, економіка, навколишнє середовище та установи.

Населення. Для того, щоб бути сталим, розвиток повинен сприяти:

- демократії та безпеці;
- справедливості, або рівності, включно з особливою допомогою бідним та турботою про жінок, дітей та етнічних меншин;
- якості життя для всіх людей;
- провідній ролі населення в партнерстві з урядом;
- повазі до пам'яті предків та прав людей, що ще не народилися.

Економіка. Для того, щоб бути сталим, розвиток повинен:

- сприяти зміцненню та диверсифікації економіки сільських районів;
- забезпечувати місцеве населення сталим доходом від своєї діяльності;
- розраховувати на довготривалу перспективу сільських районів, а не короткочасну вигоду;
- не допускати шкідливих побічних ефектів будь-де в національній, регіональній або місцевій економіці.

Навколишнє середовище. Для того, щоб бути сталим, розвиток повинен:

- поважати природні системи, культурну спадщину та цілісність навколишнього середовища;
- мінімізувати використання ресурсів, що не відновлюються;
- споживати відновлювальні ресурси не швидше, ніж природа здатна їх відновити;
- забезпечити ефективне використання всіх ресурсів, що використовуються;
- уникати забруднення та інших несприятливих впливів на довкілля.

Установи. Для того, щоб бути сталим, розвиток повинен:

- бути в рамках компетенції громадських установ, аби контролювати й управляти так, щоб задовольняти інші критерії, зазначені вище;
- не бути причиною невиправданих втрат в майбутньому.[7]

Розвиток сталого туризму фокусується не лише на захисті довкілля та повазі до екосистеми, але враховує економічні, соціальні та культурні особливості кожного регіону. Таким чином, активна участь місцевого населення життєво необхідна для впровадження принципів сталого туризму, незалежно від типу туристичної діяльності.

Проголошення Генеральною Асамблеєю ООН 2017 року Міжнародним роком сталого розвитку туризму звернуло увагу світової громадськості на ті види туризму, які вважаються відносно більш сталими, ніж інші, зокрема і на сільський туризм.

Адже специфіка сільського туризму полягає в тому, що він є не лише видом сталого туризму, а й може стати одним із важливих інструментів забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Сільський туризм — форма відпочинку у сільській місцевості в приватній садибі сільського господаря з широкими можливостями використання природного, матеріального і культурного потенціалу регіону. Організатором виступає сільська родина, яка надає власне житло та забезпечує продуктами харчування, виробленими в особистому селянському господарстві. Сільський туризм може бути чистого і змішаного видів.

Сільський туризм чистого виду передбачає надання туристичних послуг на базі приватного міні готелю. У такому разі ця діяльність є основним джерелом доходів.

Сільський туризм змішаного виду — це надання послуг гостинності поряд із веденням особистогоселянського (фермерського) господарства. У цьому випадку доходи від діяльності з надання гостинності відпочиваючим,

як правило, будуть доповненням до основного доходу від сільськогосподарської або інших видів діяльності.[7]

Про визнання в Україні сільського туризму одним із пріоритетних напрямів державної політики свідчить включення питань його розвитку до Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, яка була схвалена 16 березня 2017 року та Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. [8]

Відповідно до цього, беручи до уваги значення туризму в місцевій економіці села, за масштабом та мірою впливу виділяють наступні моделі розвитку сільського туризму в контексті сталого розвитку:

1. *«Скромний» туризм* - це туризм малого масштабу, який відіграє скоріше другорядну, ніж основну роль у процесі місцевого розвитку. Найвірогідніше, що м'які форми туризму - агротуризм, екотуризм, культурний туризм тощо - будуть розвиватися за цією моделлю, забезпечуючи дохід окремим фермерам або іншим підприємцям, але тільки в невеликому співвідношенні до місцевої економіки. У цьому випадку місцева громада скоріше сприйматиме користь, аніж загрози, об'єднуючись бажанням подальшого розвитку.

2. *Домінуючий туризм* - є провідним сектором у місцевій економіці і може мати більше значення, ніж фермерство чи ремісництво. Туризм набирає переважно інтенсивних форм, хоча м'які форми мають додаткове значення. Надмірна залежність від туризму може призвести до незбалансованої структури виробництва, що пов'язано з припливом зовнішніх інвесторів і виснаженням природних ресурсів. Загроза несталого розвитку туризму в тому, що екстремальні форми проявляються частіше саме в цій моделі, ніж в інших.

3. *Збалансований туризм* - є динамічним сектором у збалансованій місцевій економіці, в якій фермерство, лісництво та інші традиційні види діяльності зберігають своє значення. Це ідеальна ситуація для розвитку сталого туризму.

Очікується деяка інтенсивність розвитку, комбінована з м'якими формами. Така ситуація типово розвивається через ефективну диверсифікацію місцевої економіки, її різні сектори скоріше підтримують одне одного і отримують більше взаємної користі, ніж в інших моделях [7].

Сталий сільський туризм є частиною не лише сталого розвитку туризму, а й невід'ємним елементом сталого розвитку села. Вже саме по собі існування сільського туризму не гарантує його сталість та забезпечення збалансованого розвитку сільської місцевості. Це може бути досягнуто тільки при використанні інтегрованих методів розвитку села.

Тобто основна увага повинна приділятися суспільству, економіці та навколишньому середовищу. Розвиток має відбуватися за напрямками як «зверху-вниз» так і «знизу-вверх». Він повинен охоплювати політику, фінанси та підтримку місцевої влади, ресурси, та зобов'язання населення; має охоплювати всі сектори - громадський, приватний та волонтерський.

Важливо те, що туризм, у тому числі й сільський, проголошено одним із пріоритетних напрямків розвитку господарського комплексу України, але бракує конкретних практичних кроків. Наприклад, створення системи територіальних органів влади, які б опікувалися конкретно розвитком сільського туризму, розробки законодавчо-нормативних актів врегулювання основ його функціонування, а також розробки загальнонаціональної програми розвитку сільського туризму.[8]

1.3.Сільський зелений туризм, як складова розвитку внутрішнього туризму в Україні

Туристична індустрія для багатьох країн — основне джерело доходів в бюджет, визнаний і вагомий чинник економічного розвитку. Підвищення життєвих стандартів, зменшення тривалості робочого часу, збільшення кількості платних відпусток, зростання рівня освіти, розвитку транспортної мережі — залізничної, автодорожньої, повітряної та

морського транспорту, збільшення часу для відпочинку населення, що працює, сприяє зростанню туристської активності.

Розвиток національної економіки потребує уваги до будь-яких форм підприємницької діяльності, де сільський зелений туризм не є винятком. Сприятлива зовнішня територіальна кон'юнктура, невичерпні рекреаційні можливості дають підстави говорити про подальший розвиток сільського зеленого туризму у формі малого підприємництва, що стане вагомим джерелом поповнення місцевих бюджетів, розвитку соціальної інфраструктури сільської місцевості.

Сільський зелений туризм сприяє розвитку малого і середнього бізнесу жителів сільської місцевості, а з іншого боку дозволяє міським жителям відпочивати в природних умовах. Крім того, він дає змогу розвивати знання щодо української культури і спадщини шляхом безпосередньої участі в сільському зеленому туризмі [10, с. 68].

Слід зазначити, що сільський зелений туризм, як перспективний напрям розвитку загального піднесення економічного рівня регіону та країни в цілому має передбачати створення мережі установ та організацій, здатних об'єднати та підтримати подібний різновид підприємницької діяльності у межах певного регіону: це можуть бути, як свідчить досвід, агенції сільського туризму, асоціації сприяння розвитку туризму, організаційні центри, спілки тощо.

У планах соціально-економічного розвитку регіонів (областей, районних центрів) слід визначити населені пункти, на території яких розвиток сільського зеленого туризму є найбільш перспективним.

Створення тут відповідної інфраструктури дозволить додатково залучити кошти під інвестиційні проекти, ефективність яких значною мірою залежатиме від досконалості проведення маркетингових досліджень із розвитку сільського зеленого туризму, створення у регіоні показових садиб з елементами етнографії, формування екскурсійних маршрутів та програм.

Важливим також слід вважати проведення засідань робочих комісій (груп), де мають узгоджуватися питання економічного співробітництва міжрізними формами малого підприємництва у регіоні, зокрема, можливості координованого управління потоками товарів та послуг [11].

Позитивну роль в становленні і розвитку сільського туризму в Україні грає досить високий рівень безробіття в сільській місцевості – 49% від загальної чисельності зареєстрованих безробітних в 2017р.[12], який змушує населення самотійно вирішувати проблеми власної зайнятості шляхом розвитку цього виду туризму.

Заснований на принципах сталого туризму, сільський туризм може сприяти вирішенню безлічі проблем, пов'язаних не тільки з зайнятістю населення, а й з деградацією навколишнього середовища, в першу чергу, деградацією земельних і водних ресурсів.

Варто зауважити, що у більшості розвинутих європейських країн внутрішній туризм займає провідне місце, оскільки жителі тієї чи іншої країни прагнуть насамперед ознайомитися зі своєю країною, а тільки після цього вивчати культуру й історію інших країн.

З кожним роком в Україні зростає попит на сільський зелений туризм, оскільки це більш заощадливий відпочинок порівняно з відпочинком за кордоном.

Крім того, зелений та сільський туризм, як сфера послуг в сільській місцевості, істотно змінює систему економічних відносин не тільки між жителями села, але також і між ними і туристами. Таким чином, зелений та сільський туризм – нова сфера діяльності і досліджень, де простежується взаємодія напрямків як економічного, так і не економічного характеру, як світового, так і національного рівнів.[21]

Розвиток саме сільського туризму необхідно розглядати у взаємозв'язку з виробництвом сільськогосподарської продукції, проблемами сільського господарства. Таким чином, зелений та сільський туризм – комплексна галузь економіки, яку слід розглядати як: сферу різноманітних

послуг; сектор внутрішнього і міжнародного туризму; вид підприємницької діяльності в сільській місцевості; розвиток сільського туризму передбачає також і рішення ряду економічних, екологічних і соціальних проблем в приймаючому регіоні (рис. 1.1) [22].

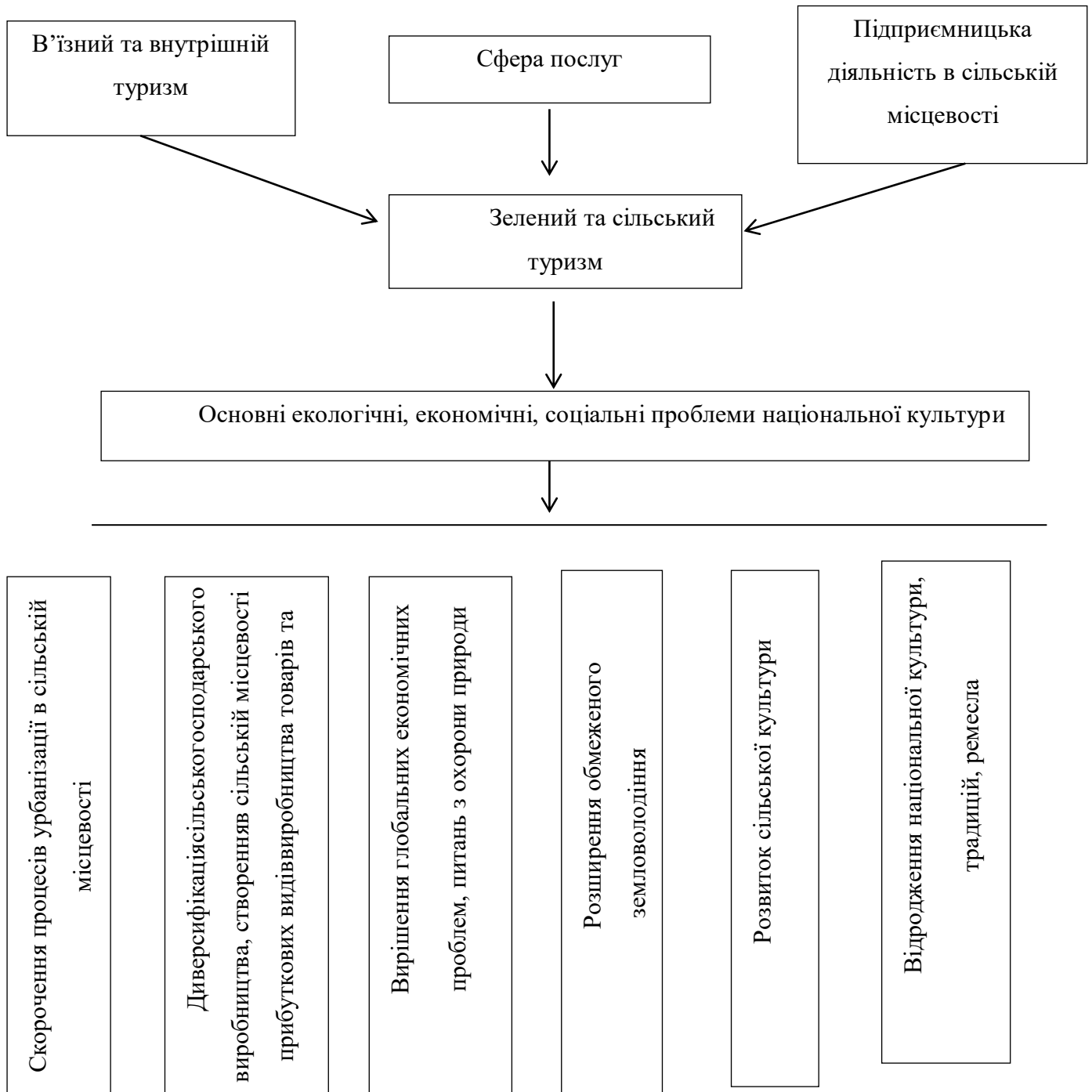

Рис.1.1. Перспективи вирішення проблем завдяки розвитку зеленого та сільського туризму

Аналізуючи вітчизняний ринок туризму та галузі гостинності, необхідно зазначити, що Україна сьогодні займає одне з останніх місць серед європейських країн за рівнем розвитку туризму.

Нині нестабільний розвиток туризму уповільнюється низкою негативних факторів, таких як:

- нерозроблена нормативно-правова база;
- відсутня легітимна стратегія розвитку галузі;
- нестабільна економічна та політична сфери у країні;
- обмежена кількість інвестиційних ресурсів;
- непрозора та прихована процедура отримання ліцензій, дозволів;
- військова агресія та ін.

Успішне функціонування галузі туризму вимагає пошуку нових шляхів підвищення ефективності їхньої діяльності та впровадження нових ідей та розробок.

Становлення та розвиток сільського зеленого туризму необхідно розглядати як комплекс заходів, спрямованих на мобілізацію його конкурентних переваг, що проявляється у підвищенні рівня зайнятості населення, зменшенні трудової міграції, в тому числі молодіжної, посиленні ділової активності, покращенні фінансових показників села та формуванні позитивного туристичного іміджу українського села тощо.

Сьогодні не тільки закордонні джерела, а й власний досвід доводить той позитивний вплив, який здійснює сільський зелений туризм на благоустрій села, на зайнятість сільського населення, його рівень обізнаності та на вирішення соціальних і економічних проблем села [13].

В умовах світової економічної кризи сільський зелений туризм може отримати новий поштовх для подальшого розвитку, адже чимало громадян нашої країни обиратимуть для активного відпочинку Українські Карпати, Подільські чи Наддніпрянські регіони, а не надто дорогі закордонні об'єкти на розрекламованих міжнародних маршрутах.

Тобто розвиток сільського зеленого туризму стимулює економіку, сприяє створенню нових робочих місць, що в свою чергу підвищує якість життя, підвищуються соціальні стандарти.

Розвиток внутрішнього туризму в Україні стимулює розвиток таких галузей як транспорт і зв'язок, виробництво сувенірної продукції, що передбачає зростання економічного рівня країни. Також досить активно розвивається екотуризм за рахунок існування природно-заповідного фонду, а так само через реструктуризацію існуючих курортно-санаторних фондів відповідно до сучасних світових стандартів і потребами людей, які відповідають умовам ринкової економіки.

Контингент прихильників екотуризму - це люди, які віддають перевагу екскурсіям, кінним та пішим прогулянкам, вважають за краще водні розваги. В Україні будуються нові заклади для розвитку національної системи туризму і інтеграції в міжнародних туристичних структурах. Створюються законодавчі умови для розвитку екологічного туризму, що сприяє раціональному використанню та охороні ландшафтних ресурсів, а так само збереження екологічної рівноваги і максимальної охорони природного середовища.

Площа потенційної туристичної території України становить 12,8% від площі всієї країни. Країна має унікальні оздоровчі ресурси. Тут зосереджено більше 500 родовищ таких оздоровчих і цілющих ресурсів як мінеральна вода і глина. За допомогою даних мінералів можна не тільки підтримувати здоров'я і красу людини, але і можливо лікування без хірургічного втручання різних захворювань.

Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в усіх регіонах України зумовлена такими обставинами[23]:

- Розвиток сільського зеленого туризму стимулює мале підприємництво, важливе для оздоровлення економіки аграрних районів країни.

- Регіони України володіють малоосвоєним рекреаційним потенціалом, що потребує пошуку альтернативних та ефективних стимулів для його раціонального використання у відпочинково-туристичних цілях.
- Створення та розвиток агрорекреаційного сервісу вирішує низку напружених соціальних проблем багатьох регіонів, зокрема, масового безробіття, закордонного заробітчанства, складного соціального клімату тощо.
- Збережена етнокультурна самобутність історичних країв нашої держави виступає ексклюзивною, міжнародно-туристичною, конкурентною перевагою, що дозволить Україні бути серед основних осередків розвитку сільського туризму в Європі.

Береги України омивають Чорне та Азовське моря. Пляжі складають 47% від берега моря. Цей природний потенціал знаходиться під захистом і контролюється з метою раціонального використання, оскільки утворює основу сталого розвитку здравниць, зон відпочинку і туризму. В Україні існує понад 150 пляжно-курортних населених пунктів.

Це регіони на березі Чорного моря і березі Азовського моря, в гірських і передгірних районах Карпат. На території зосереджені медичні курортні санаторії, пансіонати, профілакторії, дитячі оздоровчі установи, які надають функціональні оздоровчі спеціалізовані послуги. Так само є готелі, туристичні центри, кемпінги, які сприяють розвитку внутрішнього туризму.[14]

Україні, як ніколи, потрібна концепція розвитку внутрішнього туризму та туристичної інфраструктури. За розрахунками експертів, збільшення в'їзного потоку туристів в два рази (що, до речі, цілком реально здійснити за пару років), збільшить надходження до бюджету держави більш ніж на 5 млрд гривень в рік. І найголовніше - це нові робочі місця. Це особливо

важливо для тих регіонів нашої країни, де туризм може і повинен стати основним локомотивом соціально-економічного розвитку.

Багато українців мають досвід роботи в сфері туризму за кордоном і треба створити умови для їх повернення на батьківщину. Для забезпечення сталого розвитку туризму в регіонах України необхідно визначити найбільш перспективні види туризму і забезпечити їм допомогу держави в плані законодавства і фінансів. Це особливо актуально для приморських і гірських регіонів, де належить подолати проблеми сезонності.

Туризм сьогодні - це не тільки красива природа і архітектура, це, перш за все, сучасна інфраструктура, високий рівень сервісу. А це неможливо без залучення інвестицій в найбільш привабливі туристичні напрямки в кожному конкретному регіоні. І тут найбільш важливим інструментом є розвиток партнерських відносин держави і туристичного бізнесу, а також забезпечення дерегуляції підприємницькою діяльності в туризмі.[14]

1.4. Нормативно-правове регулювання сільського зеленого туризму

Державне регулювання сфери сільського туризму реалізується шляхом економічного, правового та адміністративного впливу через законодавчі та нормативні акти; державні та міждержавні стандарти; ліцензування окремих видів діяльності; державні норми та нормативи, орієнтовані на світовий ринок; державні програми та плани; фінансово-податкове, грошово-кредитне, тарифне регулювання; інвестиційну, антимонопольну, соціальну, екологічну політику.

Протягом останніх років в Україні формується розуміння сільського зеленого туризму, як специфічного виду туризму, що має рекреаційний, відпочинковий оздоровчий та/або пізнавальний характер, зосереджений у сільській місцевості і пов'язаний із наданням послуг (з тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного забезпечення тощо) фізичним особам шляхом використання майна, земельних ділянок та трудових ресурсів осіб, які займаються сільськогосподарською діяльністю та/або проживають у

сільській місцевості, а також природного, культурного, етнографічного та соціального потенціалу регіону[54,с.101].

Варто відмітити, що згідно з Законом України «Про туризм» від 15.09.1995 р. «сільський туризм» – це самостійний вид туризму, який не ототожнюється з «зеленим», а «зелений туризм» – є синонімом екологічного туризму [55].

Водночас у інших нормативних актах, а саме: Законі України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р., Законі України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17.06.2004 р., Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки» від 29.04.2002 р., Указі Президента України «Про основні засади розвитку соціальної сфери села» від 20.12.2000 р., Указі Президента України «Про основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 р.» від 10.08.1999 р. тощо – вживається термін «сільський зелений туризм» [56].

Суб'єктами діяльності в сфері сільського зеленого туризму є :

- сільські господарі, а також створені ними громадські організації, їхні об'єднання, діяльність яких є необхідною умовою для належного створення пропозиції та надання послуг сільського зеленого туризму;
- фізичні особи - споживачі послуг сільського зеленого туризму;
- фізичні та/або юридичні особи, що надають допоміжні послуги (агентські, посередницькі, рекламні, інформаційні тощо) сільським господарям або споживачам послуг сільського зеленого туризму.

Діяльність з надання послуг у сфері сільського зеленого туризму не відноситься до підприємницької діяльності за умови, якщо сукупний річний дохід від діяльності у сфері сільського зеленого туризму не перевищує річного розміру прожиткового мінімуму у розрахунку на сільського господаря та на кожного члена родини, які постійно проживають з ним. Розмір прожиткового мінімуму встановлюється законодавством України.

У разі перевищення рівня доходів, надання послуг сільського зеленого туризму має здійснюватись на засадах підприємництва.

При цьому в якості суб'єкта підприємницької діяльності може бути зареєстрований як сам сільський господар, так і будь-хто із членів його родини, що постійно проживає з ним та не має обмежень у здійсненні зазначеної діяльності.

У випадку розташування сільської садиби в сільській місцевості, яке відноситься до курортної та/або лікувально-оздоровчої зони, сільські господарі або члени його родини зобов'язані зареєструватися як суб'єкти підприємницької діяльності. Оголошення природних територій курортними і лікувально-оздоровчими зонами здійснюється згідно з чинним законодавством України.

Реєстрація сільських господарів або членів їхніх родин як суб'єктів підприємницької діяльності з надання послуг у сфері сільського зеленого туризму не тягне за собою їхній вихід з-під юрисдикції Закону України .

Діяльність сільських господарів, що надають послуги у сфері сільського зеленого туризму, не підлягає ліцензуванню.

Облік сільських садиб, які надають послуги в сфері сільського зеленого туризму, здійснюють сільські, селищні ради за місцем розташування сільської садиби в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади з питань статистики. У випадку припинення сільським господарем надання послуг у сфері сільського зеленого туризму, сільська, селищна рада вилучає його сільську садибу з обліку сільських садиб, які надають послуги у сфері сільського зеленого туризму.

З метою та в порядку, визначеному чинним законодавством України, сільським садибам за заявою сільського господаря можуть присвоюватись відповідні категорії якості та рівня обслуговування.

Присвоєння відповідної категорії якості та рівня послуг здійснюється всеукраїнськими об'єднаннями сільських господарів на підтвердження відповідності сільської садиби встановленим вимогам та наявності певного

комплексу та рівня якості послуг. Всеукраїнське об'єднання сільських господарів вправі встановлювати додаткові до загальнонаціональних вимоги та критерії якості об'єктів та послуг сільського зеленого туризму.

Загальнонаціональні вимоги до безпеки сільських садиб та якості послуг у сфері сільського зеленого туризму встановлюються шляхом затвердження відповідних стандартів та враховуються при категоризації сільських садиб.

Присвоєння відповідної категорії якості та рівня послуг підтверджується відповідним сертифікатом.

Права та обов'язки суб'єктів діяльності в сфері сільського зеленого туризму зведено в Табл.1.1.[56]

Табл.1.1.

Права та обов'язки суб'єктів діяльності в сфері сільського зеленого туризму

Сільські господарі мають право	Сільські господарі зобов'язані
самостійно визначати назву, перелік, обсяги, вартість послуг сільського зеленого туризму, встановлювати розпорядок роботи, приймати остаточне рішення щодо надання або ненадання послуги, вільно розпоряджатись своїм майном та реалізовувати інші права, встановлені Конституцією та іншими актами чинного законодавства України;	в разі, якщо сукупний річний дохід від діяльності у сфері сільського зеленого туризму перевищує сукупний річний розмір прожиткового мінімуму у розрахунку на сільського господаря та кожного члена його родини, які постійно проживають з ним в межах однієї сільської садиби, зареєструватись у визначеному законодавством України порядку як суб'єкт підприємницької діяльності;
вимагати від замовників (споживачів) послуг сільського зеленого туризму документи, що містять інформацію про їхню особу та про місце постійного проживання (реєстрації);	забезпечувати умови розміщення (проживання) та харчування туристів у відповідності до протипожежних, санітарних та інших вимог, передбачених нормативними актами України для будинків/помешкань;

Продовження Табл.1.1.

вести самостійну діяльність з рекламування особистого селянського (фермерського) господарства та залучення туристів до користування туристичними послугами сільського зеленого туризму, що надаються сільськими господарями;	вести журнал обліку туристів;
в разі, якщо сукупний річний дохід від діяльності у сфері сільського зеленого туризму не перевищує річного розміру прожиткового мінімуму у розрахунку на сільського господаря та кожного члена родини, які постійно проживають з ним у межах однієї сільської садиби, вести діяльність з надання туристичних послуг в сфері сільського зеленого туризму, які визначені цим Законом, без реєстрації сільського господаря або будь-кого з членів його родини як суб'єктів підприємницької діяльності з надання туристичних послуг;	надавати туристам необхідну і достовірну інформацію щодо місць розташування та графіку роботи об'єктів сфери обслуговування, поліклініки, міліції, пошти, телеграфу, ощадних кас, банків та інших закладів;
вносити до уповноважених органів місцевої державної адміністрації, органів місцевого самоврядування, пропозиції щодо збереження та збагачення туристичних ресурсів села, території, регіону; розвитку туристичної діяльності в сфері СЗТ, вдосконалення законодавчої та іншої бази в галузі туризму;	вживати заходів із охорони і збереження навколишнього середовища (поширювати серед туристів інформацію про правила екологічно безпечної поведінки; не допускати появи смітників шляхом встановлення спеціальних контейнерів для сміття вздовж туристичних маршрутів; відмічати спеціальними знаками місця для складання побутових відходів; здійснювати інші заходи із збереження довкілля, тощо).

Продовження Табл.1.1.

отримувати від уповноважених органів місцевої державної адміністрації, органів місцевого самоврядування, а також інших органів, що здійснюють регулювання в сфері сільського зеленого туризму, передбачену законами України допомогу в необхідній професійній підготовці особистого селянського, особистого підсобного або фермерського господарства, а також самих господарів та членів їхніх родини до діяльності в сфері надання туристичних послуг сільського зеленого туризму;	
з метою захисту своїх законних прав і інтересів у сфері надання послуг сільського зеленого туризму, створювати неприбуткові організації з туристичної діяльності, а також їхнє об'єднання в порядку, визначеному Цивільним кодексом України, Законом України "Про об'єднання громадян", іншими законами України;	
виступати спонсорами у місцевих програмах, спрямованих на розвиток і збільшення туристичної привабливості місцевих населених пунктів (сіл), програмах збагачення природних ресурсів довкілля, збереження та відновлення об'єктів туристичного показу, програмах розвитку окремих туристичних об'єктів і галузі туризму в цілому;	
реалізовувати інші права, передбачені Конституцією України і законами України.	

Визначення сільського руху як "зелений" туризм підкреслює його про-екологічну орієнтацію. Аграрний туризм у більшості країн розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та як один із засобів вирішення багатьох сільських проблем. Важливим результатом розвитку агротуризму є розширення можливостей реалізації продукції особистого господарства, причому реалізації її на місці, і не як сільськогосподарської сировини, а як готових продуктів харчування після відповідної обробки і приготування.

Досвід показує, що ті фермери або сім'ї, які приймають відпочиваючих, удосконалюють і структуру посівів у господарствах та на присадибних ділянках з урахуванням потреб гостей, розширюють асортимент овочевих культур, фруктових дерев, ягідників тощо, розвивають і урізноманітнюють присадибне тваринництво, заводять тепличне господарство, займаються мисливством, бджільництвом та рибальством.

Суть екологічного туризму зводиться до організації туризму в малозмінених людиною ландшафтах без заподіяння шкоди навколишньому середовищу. До таких ареалів розвитку екотуризму передусім належать території національних та ландшафтних парків, де пріоритетною складовою функціонування є організація турів у природу.

Оскільки екотуризм і сільський зелений туризм спрямовані на збереження екосистем, то їм притаманні чимало спільних рис. Останнім часом навіть з'явилося нове поняття - екоагротуризм. Воно поєднує використання агроосель як головного об'єкта розміщення туристів, які користуються набором послуг сільського туризму й додатково - послугами екотуристичної пропозиції даної місцевості[58]. Соціально-економічне значення сільського зеленого туризму зведено в Рис.1.2. [58].

Легальний статус сільського зеленого туризму в Україні ще остаточно невизначений, і це складає проблему для розвитку цієї діяльності, оскільки діячі часто розуміють визначення СЗТ порізно і мають на увазі різні поняття. Також відсутність чіткого правового поля стримує створення

економічної стратегії розвитку цього виду туризму, програм підтримки та допомоги.

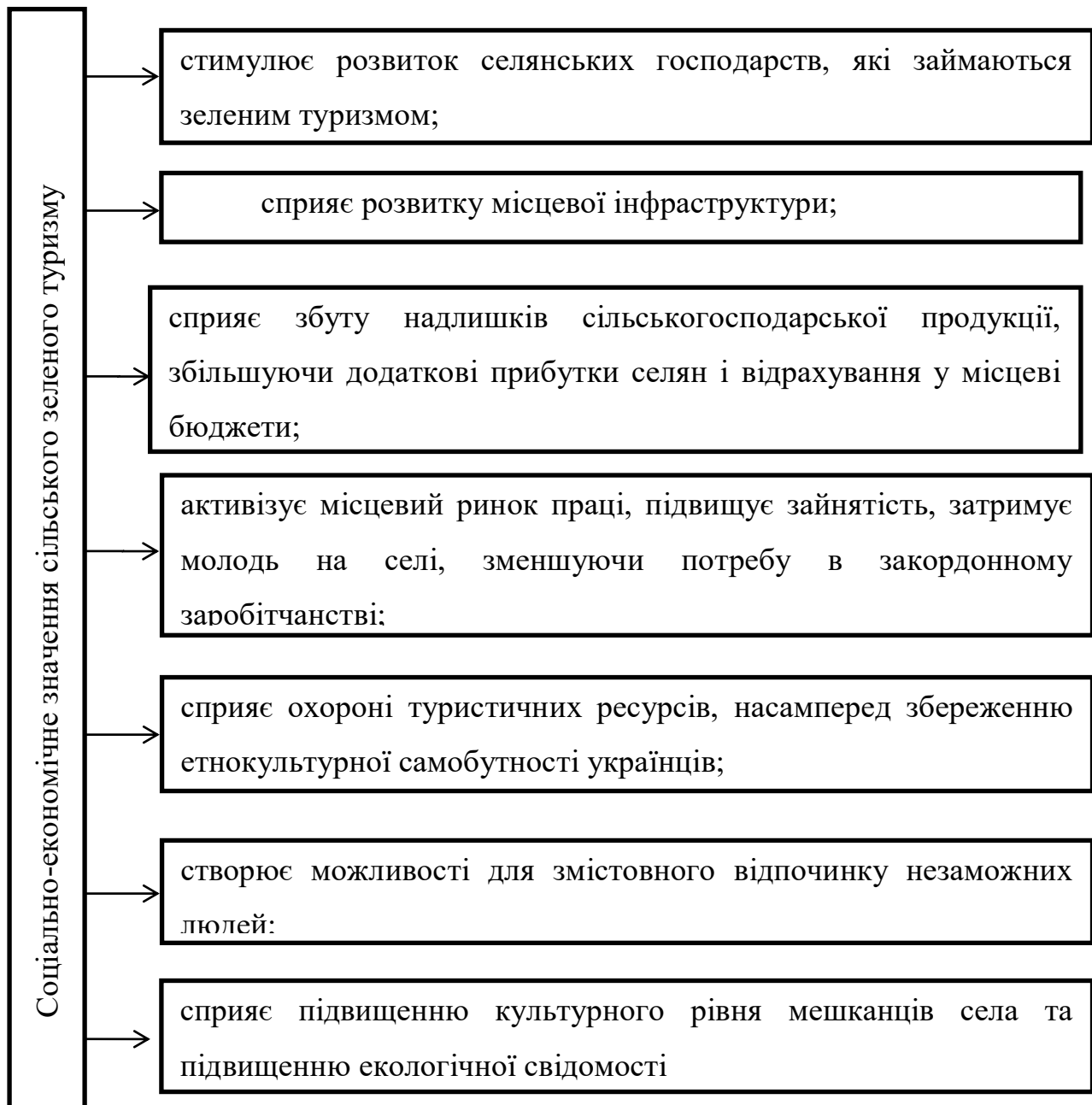

Рис.1.2. Соціально-економічне начення сільського зеленого туризму

Поняття сільського зеленого туризму частково визначається у Законі України „Про особисте селянське господарство”, який активно лобіюється Спілкою сприяння розвитку СЗТ в Україні, але цей закон фактично не регламентує введення сільського зеленого туризму в усіх його проявах.

Цей закон не відносить СЗТ до підприємницької діяльності, тобто трактує СЗТ лише як надання послуг для туристів селянами, використовуючи при цьому особисте майно. Таке визначення створює суперечність з іншими законодавчими актами, які визначають СЗТ як підприємницьку діяльність (закон України „Про туризм” вважає СЗТ окремим видом турпослуг).

Підприємницькі відносини у СЗТ починаються, за таким підходом, коли господар агрооселі укладає договір із туристами або туристичною фірмою. Формально агрооселя розглядається як приватне підприємство. У такому випадку агрооселя може реєструватися як туроператор або як власне приймаюча туристів.

Туристичні оператори (згідно із Законом України «Про туризм») – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг, які в установленому порядку отримали ліцензію на туроператорську діяльність.

Таким чином, формально існують дві форми надання послуг сільськогосподарського туризму в агрооселях:

1. Агрооселя як особисте селянське господарство, коли власник агрооселі не реєструється як суб’єкт підприємницької діяльності
2. Агрооселя як приватне підприємство, коли господар реєструється як суб’єкт підприємницької діяльності

Перша форма означає укладання контракту із кожним гостем, який відпочиває в агрооселі (договір про оренду житла туристом). У такому випадку господар сплачує податок у розмірі 20% від вартості угоди.

Друга форма це реєстрація суб’єкта підприємницької діяльності – фізичної особи і сплата податків. Податки можуть сплачуватися за загальною схемою оподаткування або за спрощеною схемою єдиного податку. [66]

Схематично ці форми зображено на рис. 1.4. [66]

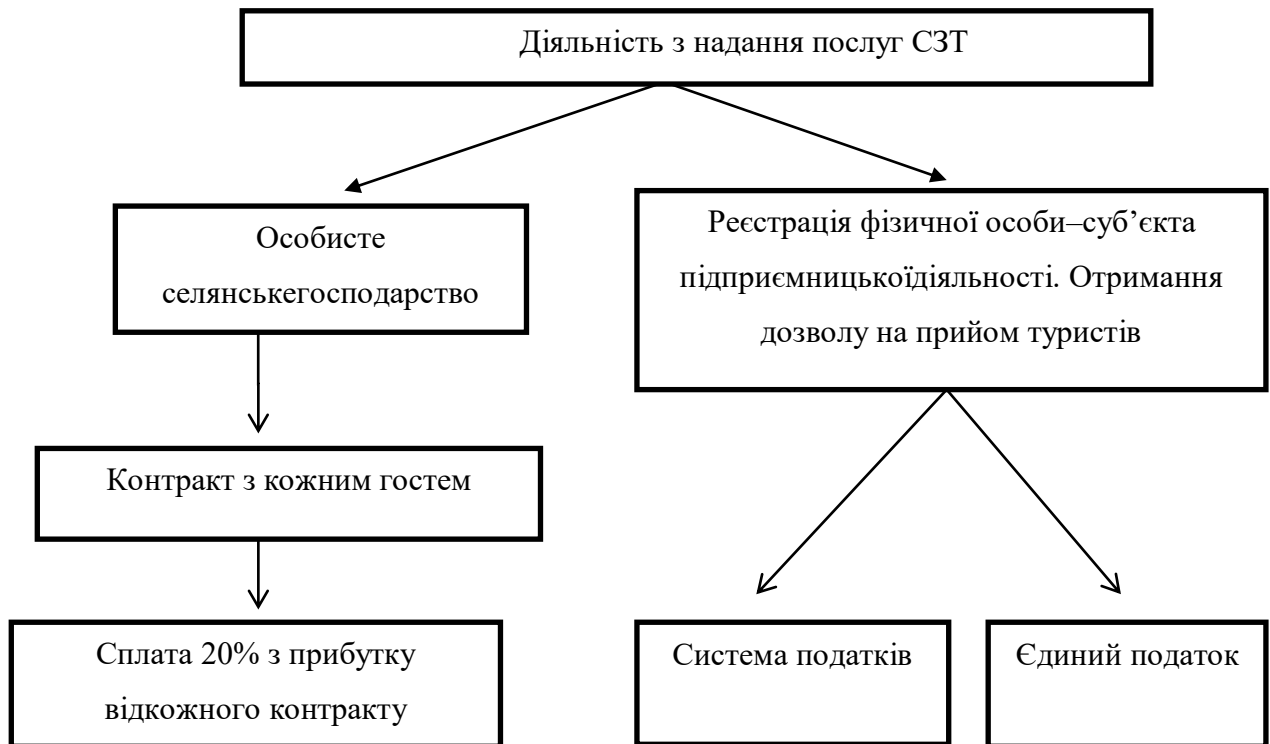

Рис. 1.4. Легальні форми надання послуг СЗТ в Україні

Перелік деяких Указів Президента України та Розпоряджень Кабінету Міністрів України, окремі положення яких містять питання розвитку сільського зеленого туризму:

1. Указ №973, 10.08.1999 р. “Про Основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 р.”

Розділ 3. Стратегія розвитку галузі туризму. Основу державної політики в галузі туризму повинні складати такі чинники: залучення приватного сектора, особливо у сільській місцевості, до рекреаційно-туристичного підприємництва та підсобної діяльності у сфері туризму (сільського зеленого туризму).

2. Указ №1356, 20.12.2000 р. “Про Основні засади розвитку соціальної сфери села” Розділ 2. Мета, завдання та засоби забезпечення соціального розвитку села. Метою соціальної політики на селі є забезпечення належного життєвого рівня сільського населення, що стане основою поліпшення демографічної ситуації і розвитку села. Для досягнення цієї мети необхідно

реалізувати такі основні завдання: залучення приватного сектора у сільській місцевості до рекреаційно-туристичного підприємництва та підсобної діяльності у сфері туризму (сільського зеленого туризму).

3. Розпорядження КМУ №306-р, 2.08.2000 “Про затвердження заходів щодо здійснення політики ефективної підтримки самостійно зайнятого населення, сімейного підприємництва, малого та сімейного бізнесу, вдосконалення системи надання допомоги безробітним та їх професійно-психологічної реабілітації, збільшення обсягів громадських робіт” п.8. Забезпечення нормативно-правового врегулювання становлення та розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні з метою організації зайнятості сільського населення.

Перелік деяких Указів Президента України та актів Кабінету Міністрів України, окремі положення яких містять питання розвитку сільського зеленого туризму

4. Розпорядження КМУ №408-р, 12.09.2001 р. “Про заходи щодо поліпшення ситуації у сфері зайнятості населення на 2001-2002 роки”

п.12. Забезпечення нормативно-правового врегулювання процесу становлення та розвитку сільського (зеленого) туризму.

5. Постанова КМУ від 15.03.2006 р. N 297«Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання).

6. Розпорядження КМУ N 373-р від 3.07.2006 р. «Про затвердження плану заходів щодо державної підтримки розвитку сільського туризму на 2006-2010 р.р.»

7. Постанова КМУ №1158 від 19.09.2007р. “Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року.

Розділ III, п.15 Сприяння диверсифікації підприємницької діяльності в сільській місцевості, розвитку сільського туризму, відродженню підсобних промислів та ремесел

8. Наказ Держспоживстандарту №207 від 03.09.2007 р. „Про затвердження Правил обов’язкової сертифікації послуг з тимчасового

розміщення (проживання) та Правил обов'язкової сертифікації послуг харчування”.

9. Постанова КМУ №1203 від 16.11.2011р., Внести зміну до абзаців другого і третього пункту 2 Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 297 (Офіційний вісник України, 2006 р., № 11, ст. 731), замінивши цифри “10” цифрами “30”.

10. Постанова КМУ від 5 вересня 2012 р. № 830 “Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 297 і від 29 липня 2009 р. № 803.[59]

Особливості правового регулювання сільського зеленого туризму в Україні зведено в Табл.3.4[59]Див.додаток.

Для того, щоб сільський зелений туризм в Україні набув поширення і став вагомим економічним внеском для родини кожного сільського господаря, необхідна тісна співпраця органів місцевого самоврядування, громадських організацій і сільських господарів. Для цього в Україні необхідно створити сприятливе для сільського населення, прозоре та дієве нормативно-правове поле, а також механізми контролю за виконанням чинних законів [60].

Закони України ,які регулюють діяльність у сфері сільського зеленого туризму:

1. «Про туризм» визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму та спрямований на забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав при здійсненні туристичних подорожей. Він встановлює засади раціонального використання туристичних ресурсів та регулює відносини, пов'язані з організацією і здійсненням туризму на території України.(стаття 4 Організаційні форми та види туризму).

2. «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» визначає основні завдання дорадчої діяльності, а саме: сприяння розвитку несільськогосподарського підприємництва в сільській місцевості, у тому числі сільського зеленого туризму.(стаття 4 Основні завдання)

3. «Про особисте селянське господарство» визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади ведення особистого селянського господарства.

(Особисте селянське господарство - це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму). (стаття 1)

4. «Про фермерське господарство» визначає правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України.

Закон спрямований на створення умов для реалізації ініціативи громадян щодо виробництва товарної сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також для забезпечення раціонального використання і охорони земель фермерських господарств, правового та соціального захисту фермерів України.(цей Закон зазначений на сайті ГО «Спілка сільського зеленого туризму України», як правовий акт, що регулює окремі аспекти діяльності у сфері зеленого туризму).

5. «Про курорти» визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади розвитку курортів в Україні та спрямований на забезпечення використання з метою лікування і оздоровлення людей природних

лікувальних ресурсів, природних територій курортів, які є надбанням народу України, та їх охорони.[61].

Фактори, сприятимуть кращому розвитку сільського зеленого туризму зведено в Рис.1.3[59]

Рис.1.3.Сприятливі фактори для розвитку сільського зеленого туризму

РОЗДІЛ 2. СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ, МОДЕЛІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

2.1. Моделі розвитку сільського туризму

Починаючи з 70-х рр. у європейських країнах спостерігається суттєва активізація розвитку сільського туризму. Серед основних причин, що обумовили цей процес, виділяють наступні:

- складна економічна ситуація в аграрній сфері більшості країн Європи обумовила пошук нових, «поза аграрних» сфер зайнятості сільських мешканців;

- саме в цей період на тлі своєрідного туристичного буму і суттєвої комерціалізації масового, туризму зросла популярність альтернативного туризму, що пропагує активний відпочинок у чистому природному середовищі та в оточенні місцевого населення. На початку ХХІ ст. більшість сільських регіонів Європи успішно подолала найбільші перешкоди на шляху розвитку туризму в сільській місцевості, зокрема, транспортну віддаленість осередків відпочинку та їх рекреаційну не облаштованість.

Сільський туризм у більшості країн ЄС (особливо у Франції, Іспанії, Італії, Австрії, Німеччині, Польщі) є невід'ємною складовою частиною комплексного соціально-економічного розвитку села та обґрунтовує необхідність використання потенціалу сільського туризму для розширення сфери зайнятості сільського населення та вдосконалення інфраструктури економічного розвитку сільських місцевостей.

Стимулювання розвитку малого підприємництва в сільській місцевості «осучаснило» нічліжну базу та наблизило стандарти сільської гостинності до загальноприйнятих «міських» стандартів готельного бізнесу.

Багато європейських країн, а саме: Польща, Італія, Іспанія, Литва, Латвія, Словенія, Чехія, Чорногорія, Угорщина широко розвивають сферу

сільського туризму, проте, підходи щодо розвитку даного виду туризму та його перспектив у цих країнах дещо відрізняються.

Дані EuroGites - Європейської федерації сільського туризму показують, що середній щорічний темп розвитку сегмента сільського туризму протягом останніх 10-15 років склав 10-15%, що набагато вище, ніж для європейського туризму в цілому (4-5%) [15].

Розглядаючи портрет споживача послуг зеленого та сільського туризму в Європі, експерти EuroGites відзначають наступні характеристики [15]:

- 1) 95% туристів є внутрішніми, 80% з них живуть менш ніж в трьох годинної транспортної доступності;
- 2) середня тривалість перебування становить від 1, 5 днів (місцевий ринок), 3, 6 днів (в межах 4 годинної транспортної доступності), і близько 8 днів (іноземні туристи);
- 3) найпопулярніше проживання з мінімальним набором послуг або взагалі їх відсутністю;
- 4) більше 80% відвідувачів вважають за краще незалежне проживання;
- 5) менше 20% відвідувачів вважають за краще використовувати традиційний «& В-стиль».

Так, у Франції частка сільського туризму в туристичному потоці досягає 33%, в Великобританії близько 10% підприємців, які ведуть бізнес в сільській місцевості, інтегровані в індустрію сільського туризму і пропонують відповідні послуги, в Німеччині дещо менше - 4% підприємців [16], які обслуговують до 13% внутрішнього туристичного ринку [16].

У Новій Зеландії 11% в'їзного туристичного потоку відвідують ферми або селянські господарства, при цьому іноземні туристи становлять в середньому 53% споживачів послуг сільського туризму. Цікаво відзначити, що якщо іноземні туристи, які відвідують ферми Нової Зеландії переважно належать до вікової групи 55-64 роки, то у внутрішньому турпотоці переважають туристи віком 25-34 роки [17].

Класичні європейські традиції і цінності сільського способу життя пропагує Великобританія. У Національній організації сільського туризму акредитовано 1100 садиб. Галузь забезпечує понад 380000 тисяч робочих місць. Тільки в одній Англії (без урахування Уельсу, Шотландії і Північної Ірландії) в ній задіяно 25000 підприємств малого бізнесу.

У Великобританії мало лісів, майже немає дикої природи і високих гір (як, наприклад, в США і Японії). Саме з цієї причини тут інтенсивно розвивається сільський туризм. Рекламно-інформаційні каталоги про його об'єктах з характеристикою сертифікованих видів послуг щорічно видаються в країні 50-тисячними тиражами.

Британська модель організації сільського туризму становить інтерес, перш за все, особливою системою розміщення туристів. Класифікація цих засобів розміщення згодом була запозичена іншими європейськими країнами.

Найбільш популярними серед туристів є три типи проживання:

1) в будинку фермера з харчуванням у вигляді сніданку (farm B & B). В даному випадку відкривається можливість безпосереднього контакту з сім'єю фермера;

2) в окремій будівлі на умовах самообслуговування (self catering unit). Ця будівля зазвичай являє собою перероблену маленьку комору;

3) в ізольованому будинку, що вміщає в середньому 8-15 туристів (bunkhouse). Для цього може бути використаний великий амбар, розділений на спальні зони, де зосереджені всі ліжко-місця, кухня і ванна кімната.

Британська модель цікава також своєрідним поєднанням видів туризму. Як уже згадувалося вище, сільські тури часто включають в свою програму елементи пізнавального туризму. Також незмінним успіхом користуються різноманітні спортивні заходи: пішохідні та велосипедні прогулянки, катання на конях та поні (для дітей), гра в футбол, крикет, гольф і багато іншого.

Культура верхової їзди і гольфу надзвичайно висока в Великобританії. Тому багато фермерів прагнуть включати ці види спорту в програму розваг, пропонованих безпосередньо на фермі.

Помітне місце в британській моделі організації сільського туризму приділяється екологічному вихованню дітей (елемент екотуризму). Для цього на фермах створюються спеціальні загони для молодняка домашніх тварин (телят, козенят, ягнят і лоша́т). Під час перебування на фермі діти дбають про маленьких тварин, в результаті у них формується почуття відповідальності за «молодших друзів».

Франція стала однією з перших європейських країн, в якій сільський туризм почав розвиватися вже в середині XX ст. Зараз ним охоплені практично всі французькі департаменти.

У Франції представлено безліч варіацій сільського туризму. Для півдня Франції характерне поєднання сільського і купально-пляжного туризму. Так, в сільських населених пунктах, розташованих в прибережній зоні, будуються цілі котеджні селища для туристів. Якщо звернутися до агротуризму, то у Франції він сильно тяжіє до садівничих та виноградарських підприємств.

Цікаво, що проживання в будинках фермерів набагато менш популярне, ніж, наприклад, в Німеччині. Тому основним засобом розміщення туристів є маленькі котеджі-апартаменти. Французи вважають за краще самотійно готувати собі їжу, використовуючи екологічно чисті сільські продукти.

Сільський туризм Франції представлений Національною організацією будинків відпочинку і зеленого туризму (Maison des Gites de France et du Tourisme Vert). Ця організація представляє відпочинок, сертифікований за високими національними стандартами сервісу. Щорічно країну відвідують 7 млн туристів, які віддають перевагу відпочинку на селі.

Аграрні регіони Франції характеризуються різноманітним житлом - від простих сільських будинків до вілл і приватних історичних замків (chateaux). Райони Шампані, Провансу, Гасконі, Нормандії, Савойї мають свої етнографічні особливості, яких не зустрінеш більше ніде в Європі.

Винний туризм є «обличчям» французького сільського туризму. За цією назвою ховається безліч туристичних занять: дегустація вин і

шампанського; відвідування декількох виноробних господарств, які виробляють однойменні сорти вин; вивчення технологічного процесу виноробства на аматорському та професійному рівнях; ознайомлення з правилами подачі вина до столу і поєднання його з гастрономічними стравами; колекціонування марочних вин.

У Франції розроблена програма дитячого відпочинку в сільській місцевості під час шкільних канікул. Діти у віці від 3 до 13 років розміщуються в сім'ях, знайомляться з сільським обійстям (ягнятами, поросятами, кроликами), займаються активними іграми на природі зі своїми сільськими ровесниками, ходять в походи.

Також вони мають можливість вивчати народні танці, художні промисли, фольклор краю, іноземні мови. Якість такого відпочинку контролюється і сертифікується DDASS - Міністерством охорони здоров'я і соціального забезпечення і Міністерством молоді та спорту.

Поєднання сільського та пізнавального туризму також характерно для Франції. Багато сільських господарств, розташовані в долині річки Луари, охоче розміщують туристів, охочих поєднати відпочинок в сільській місцевості з досконалим оглядом відомих замків. В альпійській Франції, зрозуміло, однією з основних мотивацій сільського відпочинку є спортивний туризм (прогулянки гірськими стежками, альпінізм, гірськолижний туризм).

Серйозну конкуренцію Франції на ринку агротуристичних послуг Західної Європи складає Іспанія, де кількість іноземних туристів, що користуються цими послугами (щорічно - близько 1,2 млн. Чол.), Перевищує внутрішні агротуристичні потоки.

Національна асоціація сільського туризму пропонує наступні основні типи розміщення:

- на фермах в одному будинку або на одній території з господарями, в кімнатах, призначених для туристів;
- в номерах сільських готелів, спеціально обладнаних для прийому туристів (hotel rural - HR);

- в історичних будівлях (замках, палацах, монастирях), розташованих в сільській місцевості або малонаселених пунктах (castillo - CA);
- у сільському будинку, який повністю орендується однією сім'єю або групою туристів (casa rural - CR).

В Іспанії понад 5000 варіантів відпочинку в сільській місцевості. Одночасно в країні можуть розміститися майже 27000 агротуристів. Існує категоризація 750 сільських готелів за системою INNS OF SPAIN, відповідно до якої їм присвоюється від 1 до 4 тюльпанів.

Частина сільських готелів функціонує в реконструйованих монастирях, маєтках, історичних замках, на Андалузії заїжджих дворах. Велика кількість готелів відкрита на Канарських і Балеарських островах. Орієнтовна вартість проживання в агротуристичному секторі становить 25-120 дол. США з людини за нічліг.

Італія також є європейським лідером в агротуристичній діяльності. Увага гостей акцентується тут на багаторічних історичних традиціях сільського відпочинку в горах, передгір'ях Альп, Апеннін і уздовж морських узбереж.

Агротуризм почав розвиватися в країні з 1980-х рр. як частина державної протекціоністської політики. В цей час в ЄС була введена система квотування сільськогосподарської продукції. В результаті різкого скорочення обсягів сільгоспвиробництва виникла необхідність в створенні на селі нових робочих місць.

Слід відмітити, що в Італії агротуризм з моменту виникнення розглядався сільським населенням як провідна форма підприємницької діяльності. Агротуризм 20-30-річної давності був не тільки дешевим, але і посправжньому спартанським і не мав великого попиту.

Ситуація докорінно почала змінюватися близько 10 років тому, що, цілком ймовірно, було викликано двома основними причинами. По-перше, у всьому світі став рости інтерес до "екологічного" туризму, і агротуризм дуже добре вписався в нову моду.

Адже мова йшла не тільки про відпочинок на лоні природи, а й сьогодення в сільському способі життя і екологічно чистих продуктах харчування. По-друге, як внутрішній італійський ринок, так і ряд важливих іноземних ринків (насамперед, німецький) досягли певного рівня насичення і вимагали нового продукту, що виходить за рамки традиційних видів "пляжного" туризму та екскурсійних програм в найбільших містах країни.

Основні регіони агротуризму - північна і центральна частини країни. Безперечними лідерами є Тоскана і Трентіно - Південний Тіроль. Саме в цих областях концентрується майже половина всіх агротуристичних підприємств, і саме сюди спрямовується половина турпотоку. Успішний розвиток тут агротуризму ґрунтується, перш за все, на існуючій і добре розвиненій туристичній інфраструктурі і «розкрученості» цих територій.

Агротуристичною спеціалізацією Італії є винний і гастрономічний туризм. Кожна провінція славиться своїми сортами винограду і винами. Власники агрокоттеджей пропонують гостям цілі винні підвали, а також сири, м'ясопродукти, свіжовичавлену оливкову олію, спаржу і зроблену влисними руками пасту з білими грибами.

Туристи розміщуються, в основному, в апартаментах з антикварними меблями, прекрасно обладнаними ванними, басейнами, тенісними кортами. Також практикується проживання в окремих будинках, кімнатах і в наметах на території агрогосподарств.

Агротуристична програма «Спорт» розвиває систему кемпінгів (готелів) при спеціалізованих спортивних об'єктах в сільській місцевості (в Італії вони входять в сектор агротуризму). Агротуристичні комплекси пропонують своїм клієнтам можливість займатися різними видами спорту (плавання, велоспорт, теніс), здійснювати кінні та піші прогулянки, організовують екскурсії для огляду місцевих визначних пам'яток і навколишніх міст, де туристи із задоволенням відвідують сільські ярмарки і середньовічні костюмовані свята.

Програма «Традиційна гастрономія» передбачає розміщення в агрогосподарствах, що спеціалізуються на певному виді продукції (вино, оливкова олія, риба, морепродукти - в залежності від регіону). Агротуризм надає можливість не тільки смачно і якісно поїсти, але і забрати з собою в якості сувенірів дорогі і рідкісні вина або особливі продукти типу трюфеля або спеціальних сортів сиру і оливкового масла, які не надходять до міських магазинів.

В альпійських країнах агрогосподарства мають єдину систему класифікації, в якій рівень послуг позначений «квітками». Більшість агрогосподарств в Італії відноситься до категорії 2-3 «квітки» (за 5-бальною системою). Розцінки за проживання залежать від категорії і регіону. Наприклад, на півдні вони на 7-10% нижче, ніж на півночі країни.

Особливістю італійського сільського туризму є те, що майже половина власників агрокоттеджей не поспішають виходити «з тіні», проходити державну сертифікацію, отримувати ліцензію, платити податки.

За даними Національної туристичної організації, в країні функціонує близько 12 тис. Агротуристичних підприємств, з них лише 7 тис. Мають державні ліцензії. Решта скептично ставляться до процедур стандартизації і централізованої системи бронювання, ініціативам Асоціації сільського туризму і віддають перевагу роботі з туристами без посередників.

Незважаючи на те, що послуги сільського відпочинку в Італії майже в 2 рази дорожче, ніж в Іспанії та Франції, ними щорічно користуються до 2 млн. Чол. (з них 78% - італійці). Щорічний прибуток в сфері агротуризму становить близько 400 млн. Дол. США.

Німців можна назвати однією з найбільш подорожуючих націй в Європі. Близько 34% з них здійснюють внутрішні поїздки, майже 13% (40,54 млн. Туристів) відпочивають в сільській місцевості, проживаючи на фермах, сільських дворах і в сільських пансіонах.

Характерною особливістю розвитку агротуризму в країні є підтримка на всіх рівнях (федеральному, земельному, комунальному). Побічно

агротуризм підтримують різні програми з розвитку сільської місцевості та сільського господарства, економічної та комунальної інфраструктур. Програми реалізуються міністерствами економіки і праці, захисту прав споживача, продовольства, сільського господарства, лісів та рибництва.

Німеччині властива особлива організація розміщення туристів у сільській місцевості. В цілому туристи вважають за краще жити і харчуватися безпосередньо в господарських будинках, а будівництво нових котеджів в сільських районах не надто практикується. У Німеччині поширений фермерський туризм.

Багато туристів, особливо уродженці південних федеральних земель, мають багаторічний досвід відпочинку на фермах. Для німців типові такі форми організації дозвілля: допомога господарям по господарству; догляд за тваринами; проведення пікніків; рибалка.

Сільський туризм дуже тісно пов'язаний з подієвим туризмом. У Німеччині існує безліч народних свят і фольклорних фестивалів, регулярно проводяться сільські ярмарки.

Наприклад, світову популярність здобуло свято пива «Октоберфест», на який в Баварію стікаються туристи з усіх куточків земної кулі. Хоча основні події фестивалю традиційно розгортаються в Мюнхені, багато сіл прагнуть залучити туристів оригінальними святковими програмами, тим більше що справжні цінителі пива з задоволенням погоджуються спробувати невідомі сорти, рецепт приготування яких не змінювався сотні років.

В Австрії зареєстровано 15000 туристичних господарств на 170000 ліжко-місць. Селянське подвір'я в Австрії являє собою зазвичай великий будинок що потопає в зелені, а також солідне присадибне господарство.

Особливістю відпочинку в Австрійських Альпах є участь гостей у традиційній селянській діяльності: вигін худоби на альпійські луки, збір альпійських трав і лісових ягід, виготовлення молокопродуктів, а також участь в програмах активного екстремального і екологічного туризму.

У Фінляндії до послуг любителів сільського відпочинку - невеликі дерев'яні будиночки (без господарів), які розташовуються на берегах заповідних озер і річок. Вони добре мебльовані, оснащені посудом, електроприладами, дровами, мають сауну, а багато - і телевізор. У розпорядження туристів надається човен. Агроспеціалізацію країни є організація рибної ловлі для туристів при мінімальній вартості ліцензії - 2 євро.[18]

В той же час, в Україні існують наступні моделі організації сільського зеленого туризму:

1.Розвиток сільського туризму на базі домогосподарства або особистого селянського господарства, яке поставляє на ринок не більше 9 ліжко-місць. Ця модель успішно реалізується в сільській місцевості, яка у більшості не відноситься до туристичної, але є потенційно привабливою та має відповідні ресурси;

2.Будівництво приватних туристичних об'єктів в сільській місцевості. Ця модель успішно реалізується у формі стилізованих агротуристичних хуторів, культурно-етнографічних центрів (наприклад, «Бессарабське село “Фрумушика-Нова”» на Одещині, «Соколинний хутір» на Чернігівщині);

3.Перспективною вважається модель, яка включає сільськогосподарські тематичні парки, центри. Концепція такої моделі - популяризація нових технологій у сільському господарстві, альтернативних джерел енергії, ознайомлення з традиційним сільськогосподарським виробництвом, пов'язаними з ним святами та традиціями, надання послуг з дорадництва та гостинності.[19]

Враховуючи вищезазначене, потрібно відмітити, що зараз особливо важливим на ряду із законодавчим визначенням сфери сільського зеленого туризму є питання просування в Україні самої ідеї сільського зеленого туризму в цілому.

Для цього повинні бути задіяні такі види маркетингових комунікацій, як PR-статті, інтерв'ю, прес-конференції, семінари, брифінги, телепередачі, що викликають довіру та позитивну реакцію у відпочиваючих [20].

Варто також активізувати значення місцевої влади у підтримці цілей сільського зеленого туризму. Саме місцеві влади можуть клопотати про забезпечення податкових пільг та інших преференцій при одержанні дотацій з бюджетів особам, які беруть участь у наданні агротуристичних послуг.

Данні про моделі розвитку сільського та зеленого туризму зведено у табл. 2.1.

Табл.2.1.

Моделі розвитку сільського та зеленого туризму

Назва моделі	Характерні риси
Французька модель	1) Різні форми класичного сільського зеленого туризму, змінні в залежності від близькості від моря; 2) значна увага приділяється розвитку гастрономічному та винному туризму; 3) форми розміщення туристів припускають в меншій мірі проживання на фермах, туристи розміщуються в котеджах.
Німецька модель	1) Проживання та харчування в фермерських будинках; 2) сільський зелений туризм переплітається з фермерським та подієвим; 3) припускається праця на землі.
Італійська модель	1) Сільський зелений туризм суміщений з відновленням здоров'я, вивченням гастрономії і продукції місцевого виробництва, спортом; 2) розміщення туристів в апартаментах; 3) поширені палаточні містечка.
Іспанська модель	1) Поширений відпочинок і в селі, на фермі; 2) знайомство з веденням господарства, гастрономією, догляд за тваринами

Продовження Табл.2.1.

Чеська модель	1) Орієнтована на виробничі регіони та регіони, які граничуть з заповідними територіями; 2) являється бюджетним видом відпочинку; 3) розміщення в фермерських будинках з елементами аутентичного сільського життя.
Польська модель	1) Відрізняється чітким розмежуванням «туристичних» господарств: для одних це головний та єдиний бізнес, для інших це додатковий прибуток; 2) засоби розміщення різняться вартістю та якістю, наданих послуг.
Латвійська модель	1) Відпочинок з елементами традицій та звичаїв на фермах.

2.2. Закордонний досвід організації сільського зеленого туризму (на прикладі Німеччини)

Німеччина має давні традиції сільського туризму(який називається тут найчастіше, у дослівному перекладі, “відпочинок на фермі”), і тому існує багато організацій, які займаються підтримкою і розвитком цього виду туризму на всіх рівнях. Їх можна згрупувати у дві великі групи: державні та недержавні організації.

Насамперед, на державному рівні за розвиток сільського туризму, як і туризму загалом відповідають Міністерство навколишнього середовища, охорони природи та ядерної безпеки, а також Міністерство економіки. Останнє займається питаннями туризму значно активніше, і у деяких регіонах(землях), наприклад у Баварії навіть створює спеціальні туристичні організації-підприємства, підтримувані Міністерством, які є офіційними промоутерами туризму усіх видів у цій конкретній землі.

Але, зрозуміло, діяльність цих міністерств і організацій зосереджена набагато більше на розвитку масових видів туризму, і сільський туризм займає у планах діяльності лише маленьку частку.

Найбільше державна підтримка сільського туризму проводиться на регіональному(землі Німеччині) і локальному рівнях(райони земель), а також на сублокальному(кожний район поділяється на маленькі адміністративні частини навколо конкретних сіл– гемайнди).

Також слід зазначити, що на цих рівнях сільським туризмом значно більше опікуються державні органи сільського господарства. Це відбувається тому, що найчастіше цей вид туризму пропонують фермери, основна діяльність яких полягає у сільськогосподарському виробництві, і також часто сільський туризм розглядається як діяльність по дому(домашнє господарство, яким найчастіше займаються жінки; відділи домашнього господарства теж належать до Міністерства сільського господарства і лісівництва).[66]

Регіональний рівень– діють досвідні інститути, які займаються дослідженням стану перспектив і ринку сільського туризму у землях(у складі загального Міністерства сільського господарства і лісівництва).

Локальний рівень– у кожному районі діють інформаційні центри туризму при районних адміністраціях, які надають інформацію про туризм у районі, присвячуючи багато уваги і сільському туризму теж(особливо, якщо цей вид туризму добре розвинутий у місцевості).

Також вони видають каталоги й інші інформаційні матеріали і розміщують інформацію про сільський туризм і власників агроосель на своїх офіційних веб-сайтах.

Дуже важливою організацією для фермерів, які пропонують сільський туризм є відділ домашнього господарства у сільськогосподарській службі району. Цей відділ фактично є державним центром розвитку сільського туризму на локальному рівні, консультативним та інформаційним центром для потенційних й існуючих власників агроосель, а також освітнім

центром(постійно проводить тренінги для фермерів, як приймати туристів, як організувати діяльність і т. д.).

Через ці відділи домашнього господарства проходить також державна підтримка фермерів(наприклад, видача пільгових кредитів). На думку багатьох діячів сільського туризму саме ця організація є одною з найбільш дієвих і потрібних у цій сфері.

Сублокальний рівень— діють подібні до локальних центрів туристичні інформаційні служби— недержавні організації, які є набагато дієвішими у галузі промоції сільського туризму та його реклами. Найчастіше це приватні публічні організації, членами яких є фермери, що платять щорічні внески— досить високі, близько 150 євро, інтереси яких у галузі сільського туризму представляють товариства. Вони видають щорічні каталоги високої якості і безкоштовні для розповсюдження з описом агроосель і розміщують аналогічні дані на своїх веб-сторінках. Ці послуги теж є платними і недешевими для власників агроосель, але така реклама досить ефективна.

Такі каталоги, інформаційні матеріали і т. ін. є як загально німецькими, так і регіональними. Найпотужнішими є такі три організації у Німеччині, відомі на всю країну поза її межами:

1. Німецьке сільськогосподарське товариство— засноване ще у 1885 році, має близько 15 тисяч членів, займається всіма аспектами сільського господарства, але велику сферу діяльності становить саме сільський туризм. Проводить також сертифікацію сільських осель за своїми критеріями.

2. Асоціації “Відпочинок на фермі”— вони є відділами загальної Асоціації фермерів Німеччини і займаються виключно питаннями сільського туризму. У Баварії ця асоціація є надзвичайно відомою та потужною(2 тис. ферм є її членами). Теж проводять сертифікацію(зірки) і мають відомий впізнаваний логотип.

3. Головний офіс сільського туризму— особливістю є те, що інформація про агрооселі для користувачів є платною і більш відомою у північних і центральних регіонах Німеччини.

Між всіма цими організаціями існує певного роду конкуренція, але можна вважати її корисною, оскільки це змушує організації покращувати якість послугі реклами.

Багато дрібних організацій, які займаються рекламою сільського туризму існують в Інтернеті. Найчастіше вони проводять свою діяльність лише онлайн і не мають мережі офісів. Деякі з них є досить великими і відомими. Деякі такі організації презентують якийсь неадміністративний регіон(наприклад, рекламують сільський туризм в Альпах).

Громадськими організаціями у галузі сільського туризму також можна назвати самостворювані групи самопомогі. Вони найчастіше утворюються на локальному рівні з самих фермерів, що пропонують сільський туризм, які обмінюються досвідом і надають консультації.

Конкуренції при цьому не виникає, бо серед фермерів панує атмосфера підтримки і співробітництва(наприклад, направляють один до одного відпочиваючих, коли їх власна оселі уже зайняті).

Загалом, потрібно відзначити, що мережа організації сільського туризму є правді різноманітною і широкою, тому ані реклама, ані консультації з питань такої діяльності не є проблемною. Можна припустити, що ефективність діяльності недержавних організацій визначається тим, що вони отримують реальний прибуток від своєї діяльності.

Загальна схема основних державних і недержавних організацій, які займаються питаннями сільського туризму на різних рівнях показано на рис.2.1.(на прикладі Баварії).

Державні організації	Національний рівень		Недержавні організації
	Міністерство економіки Міністерство сільського господарства	Асоціація фермерів Німецьке сільськогосподарське товариство Головний офіс сільського ту-ризму Різноманітні приватні комер-ційні організації(дуже часто лише он-лайн)	
	Регіональний рівень		
	Міністерство економіки, транспорту технології Баварії Міністерство сільського господарства і лісівництва Баварії Міністерство регіонального розвитку та екології Баварії	Асоціація“Відпочинок на фермі” Різноманітні приватні комер-ційні організації	
	Локальний рівень		
	Сільськогосподарська служба (відділ домашнього господарства) Туристична адміністрація в районі і гемайнді	Філія асоціації“Відпочинок на фермі” Різноманітні приватні комер-ційні організації Групи самопомогли фермерів	

Рис.2.1. Загальна схема взаємодії організацій, які займаються сільським туризмом у Німеччині на різних рівнях

2.3. Загальні тенденції розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Сучасний світовий туризм постає важливим чинником у розвитку країн, їх економічної, соціальної сфери та духовної культури. Феномен туризму – надзвичайно багатий за змістом і розмаїтий за проявами.

Завдяки своїм функціям – світоглядній, культурно-пізнавальній, соціальній, комунікативній, інтегративній, рекреаційній – він істотно впливає на стиль життя людини, процеси самопізнання і самовдосконалення та на її ідентифікацію.

Серед європейських держав Україна визначається найбільшим розмаїттям ландшафтних комплексів, значним історико-культурним та

етнічним надбанням. У сучасній Україні туризм поступово стає стабільною та сформованою сферою економіки, багатою за своїми різновидами.

Успіх сільського зеленого туризму, який в числі країн став перетворюватися з допоміжної підгалузі сільського господарства в самостійний і конкурентоспроможний сектор послуг, сприяв його цілеспрямованому розвитку в різних країнах світу. Узагальнюючи, можливо виділити наступні чотири концепції управління розвитком зеленого та сільського туризму (рис. 2.2) [68].

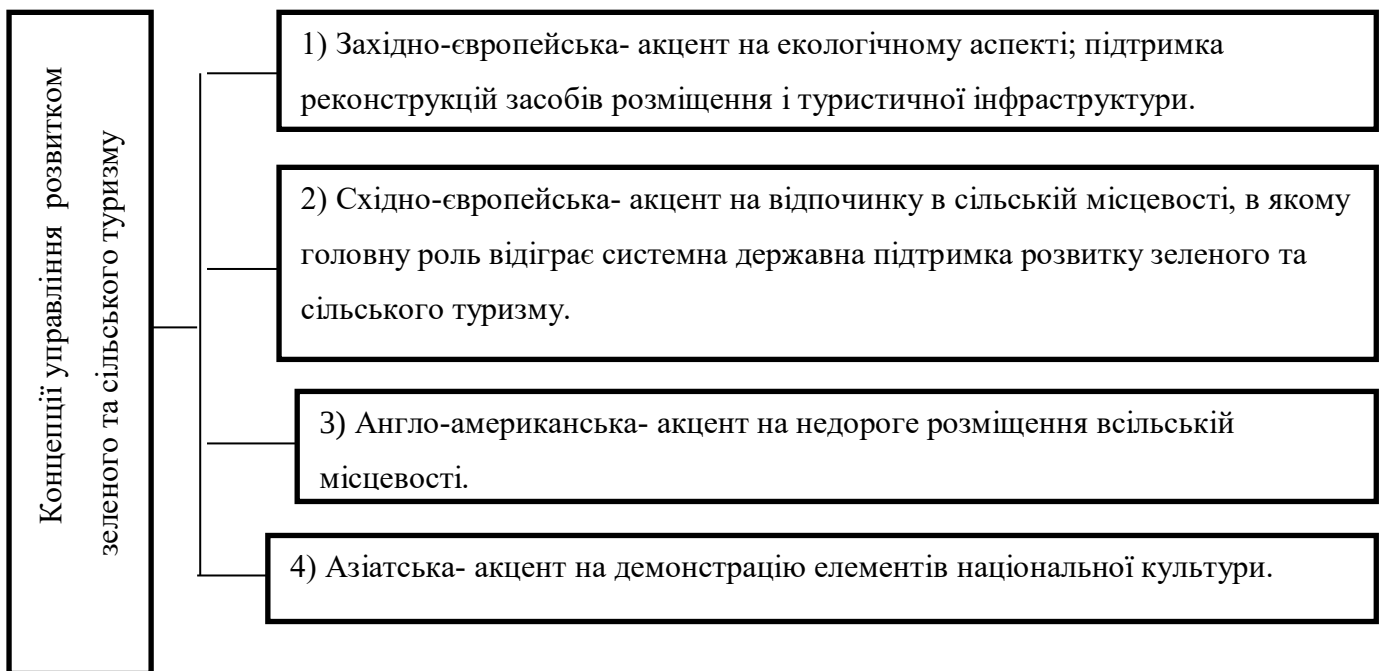

Рис.2.2. Концепції управління розвитком зеленого та сільського туризму

В усьому світі туризм є визнаним і вагомим чинником економічного розвитку. На сьогоднішній день він став невід'ємним явищем нашого життя.

Він постійно розвивається, адже є соціальним за своєю природою. Туристична активність має тенденцію до зростання, внаслідок підвищення життєвих стандартів і збільшення часу для відпочинку працюючого населення.

Ця тенденція поширюється і охоплює дедалі більші верстви суспільства. І саме тому, раціональне використання туристично-рекреаційного потенціалу України слід розглядати як один із дієвих засобів

розв'язання проблем економічного розвитку, стабілізації екологічної ситуації та забезпечення належного рівня якості життя населення [24].

На сьогоднішній день туристи, які приїжджають з великих міст надають перевагу активному відпочинку в місцях з екологічно чистим довкіллям, а також шукають можливості культурного збагачення, самоосвіти. Для задоволення таких потреб Україна має надзвичайно великі туристично-рекреаційні можливості.

Майже п'ятнадцять відсотків території це курорти, зони відпочинку, гірські та приморські ландшафти, придніпровські зелені зони де прекрасне здорове повітря, чисті ріки, гори, місцевості, де збережені національні традиції, фольклор, музеї, церкви та інші прекрасні архітектурні пам'ятники.

Історично склалися понад 500 населених пунктів, які мають унікальну історико-культурну спадщину. Охороняється державою близько 30 національних і регіональних парків та садиб відомих діячів української культури.

Видатними є лікувальні ресурси - понад 400 джерел мінеральних вод і понад 100 родовищ цілющих грязей, велика кількість яких є унікальними не тільки для України, але і для Європи.

Значна частина цих ресурсів зосереджена в межах сільської місцевості, площа якої становить 69,3% території країни, і в межах лісових угідь, площа яких становить 17,2%. У селах України нараховується 6,3 млн. Житлових будинків, з яких 98% перебувають у приватній власності.

Середньорічна кількість працездатного населення, що проживає в селах, становить 6,4 млн. Чоловік, з них понад 0,5 млн. Офіційно зареєстровані як безробітні, 3 млн. Осіб належать до категорії незайнятого населення.[28]

Сільський туризм представляє національне багатство. Його розвиток на сьогодні також залежить від підвищення рівня привабливості для закордонних відвідувачів, але на сьогодні частка іноземних туристів серед бажаючих відпочити в Україні за напрямком зеленого туризму є не більшою

20%. Така мала частка іноземних туристів пояснюється якістю туристичних послуг в Україні, значно нижчою від європейської.

При розвитку сільського зеленого туризму необхідно враховувати його специфіку як такого відпочинкового виду сільського туризму, що пов'язаний з перебуванням туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому будинку або на території особистого селянського (фермерського) господарства [25].

Сільський туризм здавна практикується у високорозвинених країнах. Досвід свідчить, що 40-60,0 % селян отримують більшу половину доходів із несільськогосподарських джерел, в яких значну частку займає туризм. З ним пов'язаний розвиток суміжних занять, серед яких домашня переробка харчових продуктів, гастрономія, народні промисли, організаційно-культурна та екскурсійна діяльність.

Стимулює розвиток цієї галузі можливість вирішення проблеми працевлаштування сільських жителів і самозайнятості людей. Вважається, що за умови залучення одного господарства в туристичне обслуговування створюється близько десяти робочих місць в околиці [26].

На сьогодні екологічний ринок позиціонує себе як один з найбільш перспективних секторів для розвитку економіки не тільки на державному, а й в першу чергу на регіональному рівні. Його формування – найважливіший напрямок у вирішенні проблем стійкого розвитку сільських регіонів України.

Згідно статистичних даних лише сільськогосподарська діяльність не приносить рівня життя сільським жителям, тому доречно поряд з основними видами діяльності популяризувати розвиток сільського зеленого туризму на Україні, як основного аспекту диверсифікації сільської економіки, оскільки туризм відповідно статистичним даним Світової Ради з туризму та екскурсій (WTTC) і Всесвітньої туристської організації (WTO), є найбільшою динамічною індустрією світу.

За даними Міністерством економічного розвитку торгівлі України на кінець 2018 року налічується 522 туроператорів внутрішнього, в'їзного та

виїзного туризму. Загалом, якщо проаналізувати динаміку туристичних потоків за останнє десятиріччя, то отримаємо такі результати (табл. 2.2) [29].

Табл.2.2.

Аналіз туристичних потоків України з 2001р.по 2018р.

роки	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон – усього, тис.осіб	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну – усього, тис.осіб	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього, тис.осіб	Із загальної кількості туристів:		
				іноземні туристи, тис. Осіб	туристи громадян України, які виїжджали за кордон, тис.осіб	внутрішні туристи, тис.осіб
2001	13422320	6430940	2013998	377871	285353	1350774
2002	14849033	9174166	2175090	416186	271281	1487623
2003	14729444	10516665	2265317	417729	302632	1544956
2004	14794932	12513883	2856983	590641	344332	1922010
2005	15487571	15629213	1890370	436311	441798	1012261
2006	16453704	17630760	1825649	326389	566942	932318
2007	16875256	18935775	2206498	299125	868228	1039145
2008	17334653	23122157	2863820	372455	336049	2155316
2009	15498567	25449078	3041655	372752	1282023	1386880
2010	15333949	20798342	2290097	282287	913640	1094170
2011	17180034	21203327	2280757	335835	1295623	649299
2012	19773143	21415296	2199977	234271	1250068	715638
2013	21432836	23012823	3000696	270064	1956662	773970
2014	23761287	24671227	3454316	232311	2519390	702615
2015	22437671	12711507	2425089	17070	2085273	322746
2016	23141646	12428286	2019576	15159	1647390	357027
2018	24668233	13333096	2549606	35071	2060974	453561

Згідно даних у 2018 році налічується збільшення іноземних туристів, порівняно з 2016 роком, а саме 35071 тис.осіб, також спостерігається підвищення внутрішніх туристичних потоків- 453561 тис.осіб. На розвиток внутрішнього туризму вплинула політична і економічна ситуація в країні [29].

На сьогодні багато експертів відзначають зелений та сільський туризмом з найбільш відомих і популярних видів відпочинку. Сільські регіони України – це значні території з високим рівнем розвитку сільськогосподарства і багатим туристично-рекреаційним потенціалом.

Світова туристична організація UNWTO оцінила туристичні потоки України 2012 року в \$ 4,8 млрд, а 2014 року - лише в \$ 1,6 млрд.

Всесвітній економічний форум оцінив загальний дохід від туристичної діяльності в Україні у 2013 році в \$ 3,2 млрд, однак в 2014-2015 роках, у зв'язку з кризою і російською агресією на сході країни, Україна взагалі не увійшла в рейтинг. Але за результатами Всесвітнього Економічного форуму в Давосі в 2018 році, Україна може похвалитися таким: (Рис.2.3.)

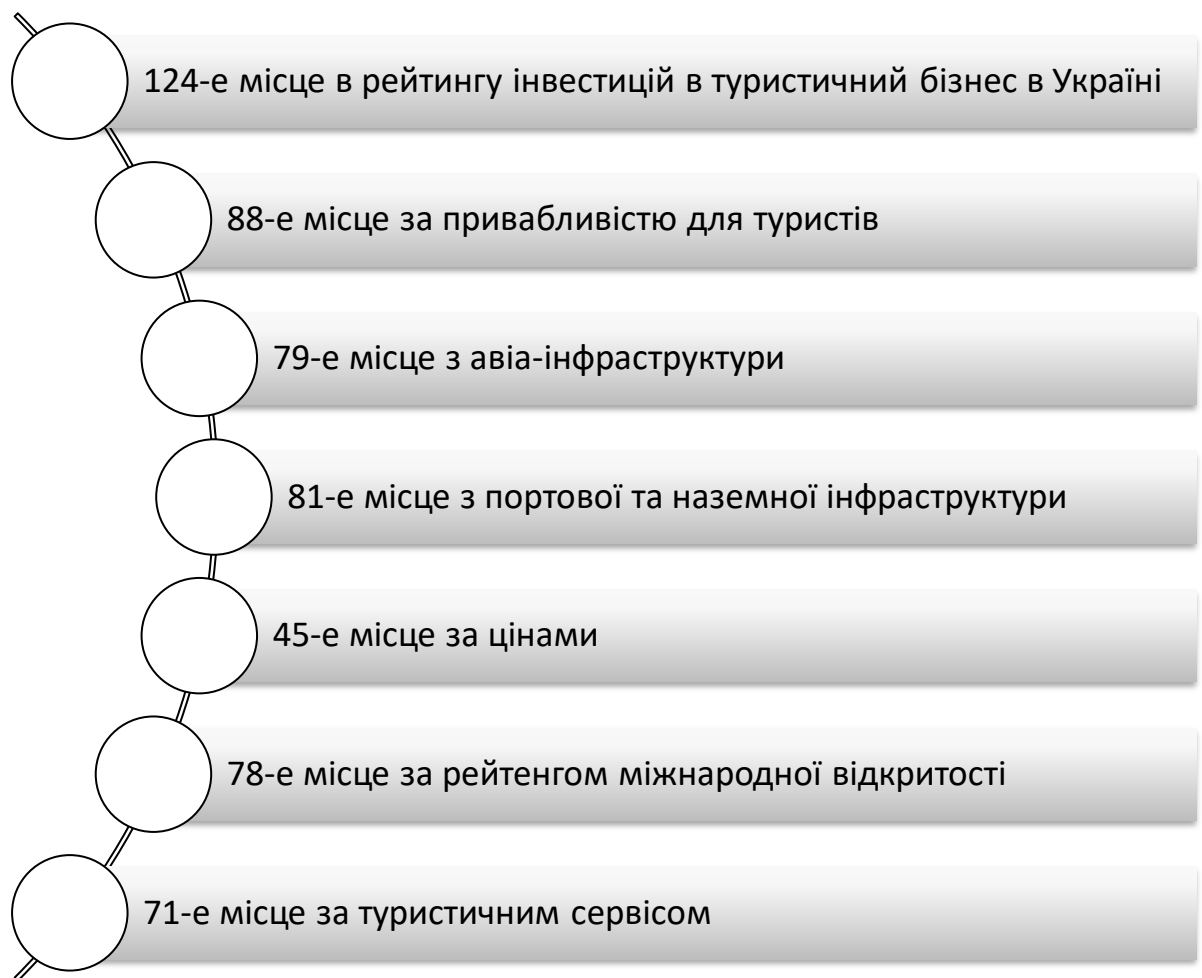

Рис.2.3.Результати Всесвітнього Економічного форуму в Давосі за 2018 рік

А в рейтингу Expat Insider 2018, в якому брали участь більше 14 тис. Чоловік з 191 країн, Україна пишається такими показниками: (Рис.2.4.)[30]

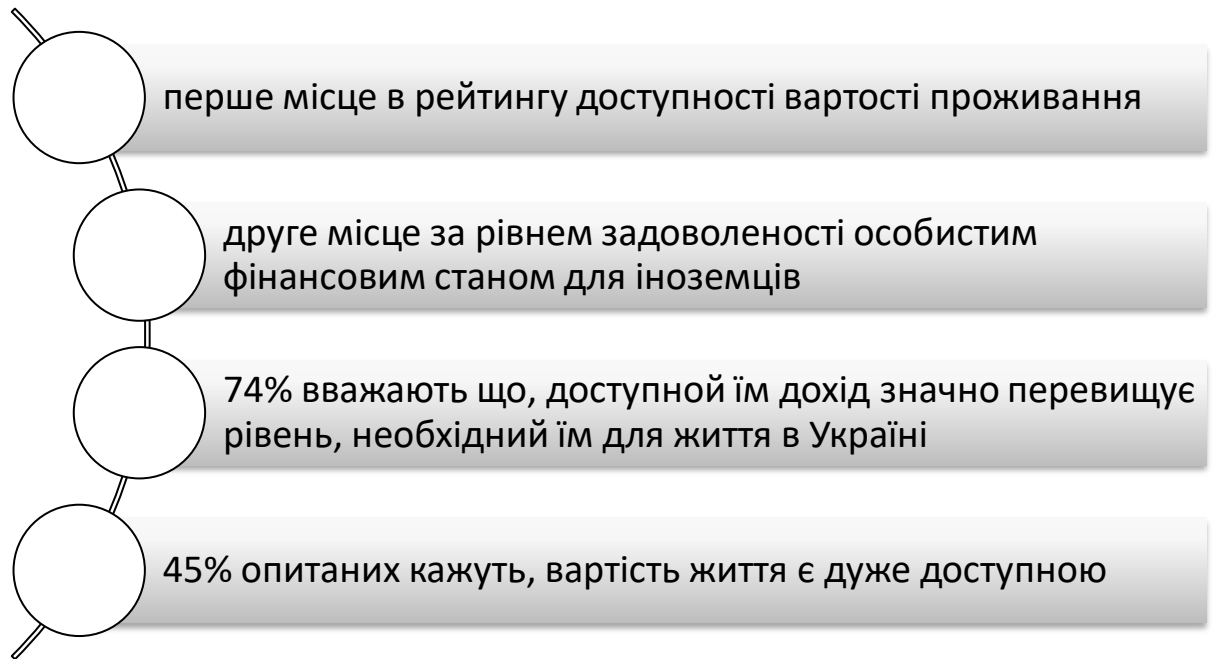

Рис.2.4. Рейтинг Expat Insider за 2018 рік

Україна зацікавлена у продовженні та поглибленні євроінтеграційного напрямку, насамперед з урахуванням завдань адаптації туристичного законодавства України до відповідних директив і стандартів ЄС; лібералізації прикордонних і митних формальностей для туристів, які здійснюють подорожі між Україною та державами-членами ЄС.

Залучення фінансової та технічної допомоги з боку ЄС у туристичну галузь України щодо реалізації пріоритетних проектів розвитку туризму, в тому числі на регіональному рівні, у галузі сільського туризму, малого та середнього туристичного бізнесу, розбудови інфраструктури туризму впродовж транспортних коридорів, а також популяризації позитивного туристичного іміджу України на європейському ринку.[27]

РОЗДІЛ 3. ТУРИЗМ, ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

3.1. Зелений сільський туризм, як інструмент розвитку сільської території

Наша держава може забезпечити сталий розвиток виключно шляхом ефективного використання усіх видів ресурсів (людських, природних, геополітичних), структурно-технологічної трансформації виробництва та наявних конкурентних можливостей (активізація ролі окремої людини суспільстві, забезпечення соціальної справедливості й соціальної рівності, ефективна зайнятість, екологічна безпека).

Особливістю України як країни з перехідною економікою є наявність високоосвіченого людського потенціалу. Зважаючи на це, а також враховуючи географічне розміщення території, клімат, якість ґрунтів, обсяги і різноманітність корисних копалин та інші природні чинники, слід відзначити, що Україна має достатньо сприятливі умови для втілення засад сталого розвитку, і на даний час це є необхідним, оскільки більшість фермерів неефективно використовують земельні ресурси, йде масова, безконтрольна випилка дерев, існує багато інших проблем.

Упродовж усього періоду незалежності України аграрна проблематика незмінно знаходиться в центрі уваги вітчизняних політиків, вчених економістів, громадських діячів, експертів, а також великого кола пересічних громадян, які тією чи іншою мірою дотичні до проблем українського села.

Сільські території перебувають у процесі системного реформування, від результатів якого значною мірою залежить подальша доля Української держави. Це потребує підвищеної уваги до цього складного об'єкта з боку вищих органів державної влади, а також наукових установ.

У соціально-економічному житті України сільські території займають особливе місце. На них проживає третина населення нашої держави і припадає 90 % її площі [31].

Значущість цих територій посилюється винятковим внеском їх у формування основ продовольчої безпеки та нарощування експортного потенціалу країни. Ці та інші чинники роблять розвиток сільських територій одним з основних пріоритетів державної політики України, спрямованої на підвищення стандартів життя сільського населення, зростання ефективності функціонування аграрного сектора економіки, покращання стану довкілля та поліпшення якості людського капіталу.

Визначень поняття «сільська територія» на сьогодні запропоновано багато, серед них слід виділити такі:

1) цілісна система зі своїми структурою, функціями, зв'язками із зовнішнім середовищем, історією, культурою, умовами життя населення, яка характеризується великою кількістю взаємопов'язаних підсистем різних типів з локальними цілями, багатоконтурністю управління [32, с. 204];

2) економічно-екологічна категорія, регіонально-територіальне утворення зі специфічними природно-кліматичними, соціально-економічними умовами, де економічно й екологічно збалансовано та енергетично взаємопов'язано різні ресурси (природні, трудові, матеріальні, енергетичні, інформаційні, фінансові тощо) з метою створення сукупного суспільного продукту конкретної території та повноцінного життєвого середовища для сучасного і майбутніх поколінь [33, с. 69];

3) системна сукупність, що сформувалася історично в певних межах та поєднує в собі організаційно-територіальну (село, район) і територіально-функціональну приналежність (виробництво, переробка, реалізація) сільськогосподарської продукції [34, с. 53];

4) найважливіша частина народногосподарського комплексу країни, що включає обжиту місцевість поза територією міст з її умовами та ресурсами, сільським населенням і різноманітними основними фондами націй території.

Тобто взаємопов'язана єдність трьох сфер: соціальної, виробничої та екологічної. При цьому головною з них є соціальна, вона ж є і пріоритетною під час вибору напряму розвитку сільської території [35];

5) багатофункціональна соціально-економічна система, що має просторове розташування та відносну відокремленість від зовнішнього середовища, складається з елементів, зв'язків та відносин між ними, а також процесів, що відбуваються через реалізацію різних комбінацій взаємодії елементів системи. Елементами такої системи є населення, природні ресурси, підприємства та органи державного управління і місцевого самоврядування[36, с. 9];

6) територія, що знаходиться поза межами міст, до якої входять як сільські населені пункти, так і переважно зони сільськогосподарського виробництва та сільської забудови [37, с. 25];

7) синтезоване поняття, структурними елементами якого є населення, навколишнє природне середовище, агропромислові підприємства та органи державного управління [38].

Можна виокремити такі різновиди сільських територіальних громад (рис.3.1.) [39]:

Рис.3.1.Типи сільських територій

- типово сільські (аграрні) території – особливістю цього різновиду сільських територіальних громад є наявність великої кількості відповідного природного ресурсу – земель сільськогосподарського призначення;

- перехідні, “змішані” території – до цієї категорії належать сільські урбанізовані зони та “аграрні міста”. Основною умовою розвитку сільських

утворень як перехідних є наявність відповідного географічного розміщення їх передмістя;

- території зі спеціальним режимом функціонування (оздоровчо-рекреаційні, гірські та прикордонні) – особливістю оздоровчо- рекреаційних та гірських територій є надання туристичних, оздоровчих та історикокультурних послуг.

На сільські території покладено виконання низки функцій. До основних із них слід віднести економічну, соціальну, демографічну, виробничу, організаційно-управлінську, природно-відтворювальну, рекреаційно-оздоровчу та культурну функції (табл.3.1).[40]

Табл.3.1

Функції сільських територій

Функція	Зміст
Економічна	Забезпечення нормативного формування та розвитку всіх векторів економіки сільських територій
Демографічна	Відтворення як сільського населення, так і сільських населених пунктів різних видів
Виробнича	Формування експортного потенціалу аграрного сектора
Соціальна	Забезпечення соціального розвитку села
Організаційно-управлінська	Створення організаційного механізму. Мета – сформувати керівні та керовані системи, а також зв'язки та відносини з ними.
Природно-відтворювальна	Характеризується природними відтворювальними процесами складників сільських територій
Рекреаційно-туристична	Максимальне задоволення потреб як вітчизняних так і іноземних туристів у відпочинку, оздоровленні, лікуванні, духовному та фізичному розвитку
Культурна	Забезпечення сільських мешканців духовними та матеріальними цінностями

На сьогодні Україною вже розпочата робота з визначення орієнтирів щодо сталого розвитку. Зокрема, у січні 2015 р. Президент України підписав Указ «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020». У Стратегії передбачено 62 реформи, з яких вісім розглядаються як пріоритетні. У цьому документі зазначається, що основною метою реформ є досягнення європейського рівня життя громадян та гідного місця України у світі. У

ньому окреслено стратегічні напрями розвитку країни на наступні п'ять років та показники досягнення зазначених цілей [41].

Сільський туризм для України є одним із нових напрямів у розвитку сільських територій [42]. За визначенням, поданим в «Екологічній енциклопедії», сільський(зелений) туризм – це вид туризму, який зосереджений в сільській місцевості і передбачає надання послуг із тимчасового розміщення(проживання) та харчування туристів у приватній садибі [43].

Сільський туризм можна розглядати, як один з пріоритетних напрямів розвитку сільської території. Проведення вільного часу в сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, сільський побут, етнокультурний колорит місцевості тощо, може приваблювати туристів з великих міст. Кошти отримані від туристичної діяльності можуть допомогти розвитку територій зайнятих сільськогосподарською діяльністю.

Це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону. Даний вид туризму передбачає перебування туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостьовому) будинку або на території особистого господарства.

Агрооселя виступає передумовою й основою туристичного продукту сільського туризму. На її базі формується пакет сукупних послуг клієнту: туристично приваблива місцевість, традиції та звичаї сільської гостинності у даній місцевості, історико-культурна спадщина, гастрономічне розмаїття тощо. Українське село здатне запропонувати туристові надзвичайно розмаїтий сільський туристичний продукт:

- самобутній побут;
- величезну історико-архітектурну народну спадщину;
- екологічно чисті продукти харчування;

- мальовничі ландшафти тощо.[44]

Соціально-економічне значення розвитку сільського туризму в контексті сучасних пріоритетів розвитку сільських територій України:

- стимулювання розвитку селянських господарств;
- активізація розвитку місцевої інфраструктури;
- сприяння збуту надлишків сільськогосподарської продукції, збільшення додаткових прибутків селян і відрахувань до місцевих бюджетів;
- активізація місцевого ринку праці, підвищення зайнятості;
- збереження етнокультурної самобутності українців і усіх громад етнічних меншин;
- створення можливостей для повноцінного змістовного відпочинку незаможної верстви людей;
- позитивний вплив на підвищення культурного рівня й екологічної свідомості мешканців села.

Проведений аналіз концептуальних основ і практичних організаційно-економічних підходів до розвитку сільського туризму показує, що на відміну від інших видів туризму на становлення індустрії та інфраструктури сільського відпочинку впливають більш різноманітні соціально-економічні чинники.

Взагалі, розглядаючи типологію соціально-економічних чинників розвитку туризму, дослідники дотримуються різних точок зору на їх склад і угруповання.

Найбільш повний комплекс факторів подібного роду сформований і систематизований у автора А. Ю. Гаврилова, де виділені дві групи подібних факторів (рис. 3.2.) [67].

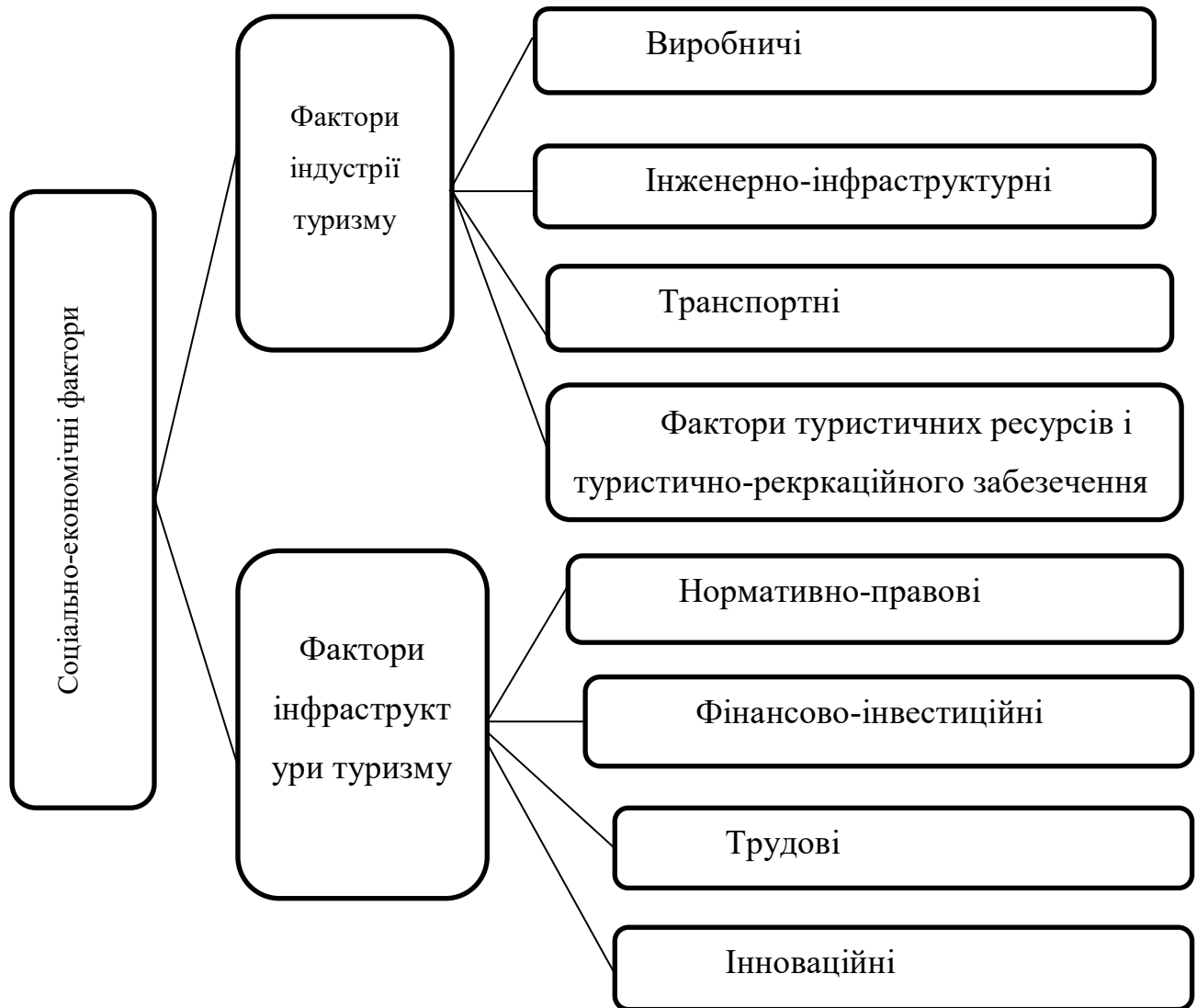

Рис.3.2. Соціально-економічні фактори, які впливають на розвиток туризму на регіональному рівні

Позитивний вплив сільського туризму на вирішення соціально-економічних проблем села полягає у розширенні сфери зайнятості сільського населення, не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування та сприяння розвитку сільських територій, а також стимулюванні розвитку сфери послуг: транспорту, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших закладів на селі.[44]

На даний час становлення сільського туризму в Україні відбувається під дією різних факторів, серед яких є ті, що сприяють, і ті, що обмежують і

гальмують його розвиток. До позитивних факторів, перш за все, відносять наявність в Україні сільської місцевості з унікальними природними, історико-етнографічними та рекреаційними ресурсами. Водночас низький рівень рекламного забезпечення у цій сфері є суттєвою перешкодою для проінформованості потенційних вітчизняних та іноземних споживачів послуг сільського туризму. До негативних факторів належить нерозвинена сільська інфраструктура та комунікації, що певним чином нівелюється низькими цінами за відпочинок [45].

3.2. Сільський зелений туризм, як можливість матеріального блага для сільського господаря

Якісний відпочинок у сфері сільського зеленого туризму залежить від вибору шляхів подорожування, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів з обслуговування туристів із провідниками та екскурсоводами.

Сільський зелений туризм – це туристична діяльність, що пов’язана із сільським середовищем, сільським будинком і заняттями, що ставлять в центр уваги природу і людину. Він належить до альтернативного або маломасштабного туризму і є одним із шляхів відходу від спустошливої практики масового (індустріального) туризму, матеріальна база і туристський продукт якого характеризуються жорсткою стандартизованістю, цілковитою орієнтацією на економічні цілі й великою мірою нехтуванням екологічними, соціальними і моральними цінностями, які забезпечує сільський зелений туризм [46].

У Європі селяни зайнялися зеленим туризмом через те, що західноєвропейський ринок сільгосп продуктів виявився переповненим.

Натомість український господар взявся за цю незнайому справу через втрату звичних джерел існування: примусове вивільнення частини селян з сільгосп виробництва спричинило появу безробіття.

Зелений туризм дає додатковий заробіток сільській родині та стимулює розвиток її господарства для забезпечення потреб туристів у продуктах харчування. Заради прибутку від гостювання туристів господар заводить свиню, козу, відгодовує коня, відновлює занедбаний сад, заводить пасіку чи рибний ставок. Настає день, коли для гостей стає затишною стара хата, і тоді закладають нову – спеціально для туристів, з туалетом всередині, будують лазню, проводять телефон, влаштовують водяне опалення будинку.

Саме село також отримує поштовх до розвитку в результаті появи в ньому туристів. Крім того, перетворення того чи іншого села на центр зеленого туризму примушує місцеву владу розвивати в ньому заклади культури, транспортну інфраструктуру, приділяти увагу благоустрою населеного пункту.

Першими у селі стають на нелегкий шлях туристичної справи ті господарі, хто має хоч які "стартові" кошти. За оцінками Спільки сприяння розвитку сільського зеленого туризму, витрати на те, щоб "підтягти" просту сільську хату до прийому туристів, становлять щонайменше 600–700 доларів. Звичайно, перетворення сільського будинку на повноцінний міні-готель для прийому іноземних туристів з усіма атрибутами цивілізації потребує значно більших коштів.

Згідно Законом України «Про туризм». Якщо власник ОСГ має здійснювати діяльність у сфері сільського зеленого туризму у визначених чинним законодавством межах, то йому лише потрібно стати на облік у сільській, селищній, міській раді за місцем розташування земельної ділянки.

Зокрема, в черговому законопроекті «Про сільський та сільський зелений туризм» запропоновано визначити додаткові умови віднесення агротуристичної діяльності до непідприємницької, а саме за наявності до 10 ліжок-місць у сільській садибі для тимчасового розміщення туристів (рис.3.3). Усі інші види організації туристичної діяльності (як професійні, так і непрофесійні) розглядаються як підприємницькі [69].

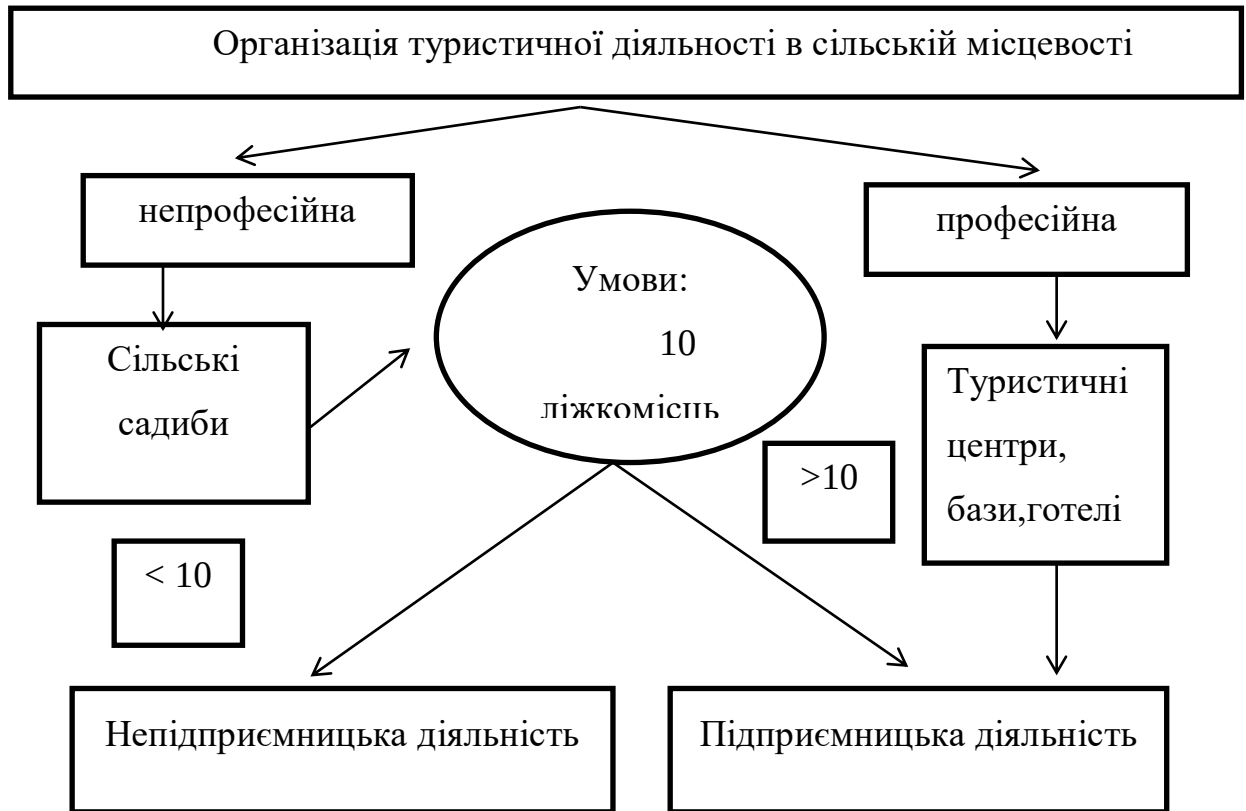

Рис.3.3. Організація туристичної діяльності в сільській місцевості

Одне слово, самотужки "розкрутити з нуля" цю справу господар не подужає. Йому потрібні мікрокредити на облаштування садиби для прийому туристів, найкраще – безпроцентні. При цьому важливо, щоб ці мікрокредити були прямими, не обтяженими банківськими процентами.[49]

Бізнес у галузі сільського зеленого туризму в Україні має великі можливості функціонування та розвитку. На цьому етапі в Україні створена «Українська мережа сільського розвитку» з метою поліпшення соціально-економічного розвитку, що поєднує у собі і мету покращення розвитку зеленого туризму.

Місія мережі: мережа сільського розвитку прагне сформувати у суспільстві бачення і створення такого майбутнього сільської місцевості України, як сільські мальовничі території, що можуть запропонувати широкий спектр працевлаштування для постійної зайнятості населення та можливостей для отримання високих доходів, поліпшення якісного рівня

життя для своїх громадян і сталого використання та охорони українських родючих земель та інших природних благ.

Мета мережі: створити платформу для навчання та взаємного обміну отриманими знаннями і досвідом між організаціями й установами (створення синергетичного та мультиплікативного ефекту), які беруть участь у створенні та реалізації політики сільського зеленого туризму, програм і проєктів.

Українська мережа сільського розвитку прагне до постійного підвищення якості, ефективності та продуктивності наявних сільськогосподарських ресурсів у межах інтересів сільського населення та сталого розвитку сільських місцевостей України. Мережа постійно збільшує людський і соціально-економічний капітал для реалізації цієї мети, поєднуючи різні професійні навички, компетенції, зв'язки та кваліфікацію [47].

Особисті селянські господарства з боку держави підтримуються та регламентується відповідно до загальнодержавних і регіональних програм розвитку за рахунок державного і місцевих бюджетів відповідно до встановленого законом порядку.

Згідно із загальнодержавними програмами, Кабінет Міністрів України у процесі підготовки проєкту Державного бюджету України щорічно виділяє відповідні фінанси на підтримку особистих селянських господарств.

На підтримку особистих селянських господарств виконавча влада та органи місцевого самоврядування згідно з регіональними програмами щорічно виділяють кошти в проєкти місцевих бюджетів [48].

На прибутковість і перспективність розвитку сільського зеленого туризму впливають наступні чинники див. рис. 3.4.[50]

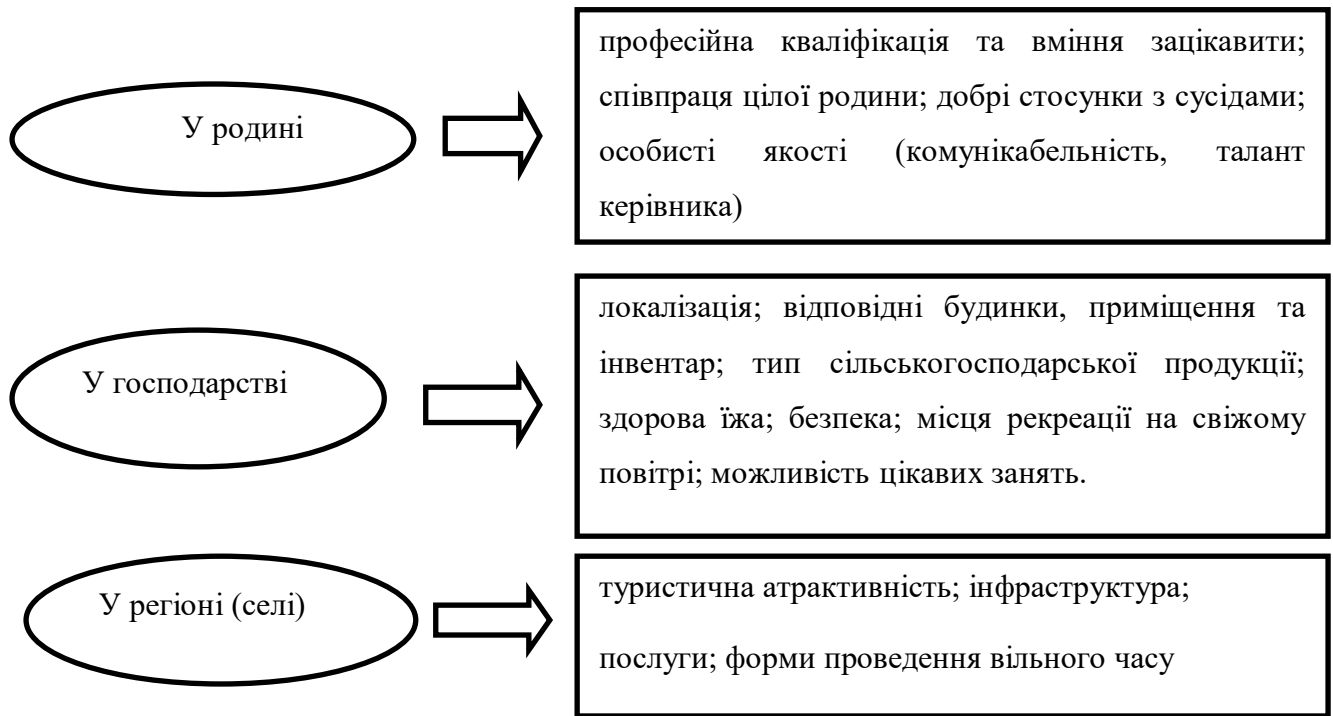

Рис.3.4. Чинники успіху розвитку сільського зеленого туризму

Сільський туризм можна розглядати як додатковий вид підприємницької діяльності, який дає селянам певні додаткові доходи, а також одним з способів підвищення зайнятості членів сільської родини. Власник сільської садиби може отримувати реальні доходи у сфері сільського туризму від наступних видів діяльності див. рис. 3.5.[50]

Рис.3.5. Види прибуткової діяльності сільського населення у сфері зеленого туризму

У професійному туристському бізнесі сільський зелений туризм як дуже дохідний вид діяльності займає свою визначену нішу на світовому туристському ринку і має немалі обсяги продажів та залучення туристів. Треба зазначити, що сільський зелений туризм в Україні розвивається нерівномірно: найбільше сільських садиб та агроосель припадає на Західну та Південну частини України.

Якщо розглядати Південний регіон України як провідний напрям розвитку сільського зеленого туризму (на прикладі Запорізької, Херсонської та Миколаївської й Одеської областей), можна зазначити, що названі вище області мають всі перспективи для успішного розвитку СЗТ. У табл.3.2.

зазначена кількість садиб в Одеській, Запорізькій, Херсонській та Миколаївській областях за 2015–2018 роки.[51]

Табл.3.2.

Кількість садиб в Одеській, Запорізькій, Херсонській та Миколаївській областях за 2015–2018 роки

Назва області	2015рік	2016рік	2017рік	2018рік
Одеська	40	42	41	46
Херсонська	9	8	13	15
Миколаївська	8	7	10	10
Запорізька	36	35	40	41

Лідируючі позиції займають Одеська та Запорізька області. Одеська область займає перше місце за кількістю офіційно зареєстрованих садиб СЗТ – 46 одиниць, друге місце посіла Запорізька область – 41 одиниця, третє – Херсонська область – 15 одиниць, четверте – Миколаївська – 10 одиниць.

Рис.3.6.Кількість садиб в Україні станом на 2020 рік [71]

З даної класифікації бачимо, що переважають садиби базового (найнижчого) рівня, які складають основну частку пропозиції в Україні. Така садиба включає дві і більше кімнат з найпростішими меблями, переважно без зручностей та з низьким рівнем обслуговування. Позитивними рисами такого виду продукту є: доступна ціна, просте якісне харчування, гостинність господарів. За наявними статистичними даними щодо кількості садиб на території України, які надають послуги з сільського зеленого туризму, їхню загальну кількість визначити дуже складно через те, що основну частину їх приблизно 85–90 % – не зареєстровано [70, С. 92].

Як показує практика, сім'я, яка починає працювати у сфері сільського зеленого туризму, не лише вирішує проблему зайнятості сільського населення, вона сприяє створенню нових робочих місць, адже щоб зайнятись наданням послуг сільського зеленого туризму, непотрібні ліцензії та фахова освіта.

Також до організації краєзнавчих екскурсій та надання інших видів послуг на договірній основі можуть залучатися працівники соціальної сфери: вчителі, лікарі, працівники сільських клубів тощо.

Справа розвитку сільського відпочинку має реальну державну перспективу і сприяє поліпшенню соціально-економічної ситуації сільської місцевості.

Зелений туризм виступає важливим чинником стабільного динамічного збільшення надходжень до бюджету, активізації розвитку багатьох галузей економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо).

Для розвитку сільського зеленого туризму українське село має надзвичайно багату історико-архітектурну спадщину, культуру, самобутній побут, даровані природою мальовничі ландшафти, а також лікувально-рекреаційні ресурси. Наші села багаті індивідуальним житловим фондом та добрими і працьовитими людьми.

Водночас гострою проблемою багатьох сіл є зростаючий надлишок робочої сили. Враховуючи відсутність капіталовкладень на створення нових робочих місць усільській місцевості України, на загальнодержавному рівні більше уваги варто приділяти тим галузям, які не потребують для свого розвитку великих коштів.

До таких галузей і належить сільський зелений туризм.

Згідно з офіційними статистичними даними ВТО, "зелені" подорожі нині займають від 7 до 20 % у загальному обсязі турпоїздок.

Темпи росту сільського зеленого туризму оцінюються від 10—20 % до 30 % у рік (для пригодницького туризму, до складу якого він входить за статистикою ВТО), а його частка в доходах від міжнародного туризму сягає 10—15 % [52].

Серед інших головних проблем розвитку СЗТ є надто слабка маркетингова та рекламна стратегія його просування як туристичного продукту.

Маркетинг у туризмі—це система постійного погодження пропонованих послуг з тими послугами, які користуються попитом на туристичному ринку і які туристичний ринок здатен запропонувати споживачеві.

Для нормального функціонування та розвитку сфери сільського зеленого туризму на територіях необхідне створення певної інфраструктури, що має включати:

- приміщення для розміщення туристів, яким у більшості випадків виступає сільський будинок. До цього варто додати господарчий двір або ферму, до якої виявляють інтерес туристи, а особливо діти (догляд за тваринами і птахами, збирання овочів та фруктів тощо). Тут увага спрямована на збереження народного побуту й архітектури.

- інженерну інфраструктуру (освітлення, опалення, телефонізація, шляхи, водопостачання, лижні траси, підйомники, пляжі тощо). Без цього

неможливо нормальне споживання туристичного продукту сільського зеленого туризму;

- виробничу інфраструктуру, орієнтовану на народні ремесла та виробництво на їхній основі характерних для даного регіону сувенірів на сільську тематику;

- приготування місцевими кухарями, з можливою участю туристів, місцевих блюд;

- участь туристів в різних видах сільськогосподарської діяльності;

- соціальну інфраструктуру, що активізує контакти між селянами та туристами (будинки культури, кінотеатри, організації свят, карнавалів, змагань тощо).

Вся туристична інфраструктура села повинна відповідати двом основним вимогам: по-перше, створювати нормальні умови для проживання і відпочинку туристів, а по-друге, у мінімальному ступені порушувати екологічну стійкість природного середовища[53].

3.2.1.Розробка програми туру

Формування турів, екскурсійних програм, надання основних, додаткових супутніх послуг складають технологію туристичного обслуговування, тобто це формування конкурентного туристичного продукту для задоволення потреб у туристській послугі.

Тур - це первинна одиниця туристичного продукту, реалізована клієнту як єдине ціле, продукт праці тур оператора на певний маршрут і в конкретний термін.

Розробка туру-це складна багатоступінчаста процедура, що вимагає досить високої кваліфікації і є основним елементом технології туристичного обслуговування.

Розвиток туризму в Україні в умовах ринкової економіки набуває пріоритетного значення. Туризм може і повинен стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення державних і місцевих бюджетів,

створення нових робочих місць, засобом загально доступного і повноцінного відпочинку та оздоровлення.

Тривалий час розвиток промисловості і засобів виробництва розглядався як пріоритетний, якщо не єдиний шлях розвитку національної економіки. Тому сфера послуг і туризм, ще й зараз інколи сприймаються як похідні від промислового і сільськогосподарського виробництва. Світовий досвід показав, що туризм - повноправний і над прибутковий компонент ринкової економіки.

У структурі територіально-рекреаційного комплексу Херсонської області виділяються насамперед такі напрями рекреаційної діяльності: лікувально-курортна рекреація, відпочинок та праця на дачних ділянках, туризм та пізнавальна рекреація.

Бурхливого розвитку, особливо в останні десятиріччя, набув особливий вид активного відпочинку - відпочинок та праця на дачних ділянках. Дачне будівництво на Херсонщині у порівнянні з сусідніми регіонами є більш масовим. Найбільш значні та компактні дачні селища мають декілька ареалів розміщення: долина та дельти р. Дніпро, нижня течія р. Інгулець, береги Каховського водосховища, численні озера в Голопристанському та Олешківському районі, приморські смуги у Садовському районі. Як правило, всі дачні селища мають упорядковані шляхи сполучення або пристані на річках, освітлення, магазини з товарами першої необхідності.

Особливого розвитку дачі набули в районах з найбільшою кількістю міського населення. Упродовж декількох років дачні селища приваблюють усе більше людей. Цей вид відпочинку можна виділяти як агротуризм різновидності зеленого туризму в Україні.

Агротуризм - вид сільського зеленого туризму як пізнавального, так і відпочинкового характеру, деякі сім'ї наймають будинки для літнього відпочинку.

Таким чином, тільки пропорційний, збалансований розвиток усіх компонентів рекреаційної діяльності - екскурсійної і туристичної,

оздоровлення і відпочинку, дитячої рекреації, дачного відпочинку - забезпечить загальний пропорційний розвиток області.

В основу туру лягла ідея ознайомлення туристів з Херсонською областю з найбільш відомими та нещодавно відкритими туристичними атракціями.

Тур розрахований на 10 осіб. Орієнтований на сімейний відпочинок з дітьми.

«Натхнення природою»

Маршрут тура: Одеса - «Зелені хутори Таврії» - «Виноробне господарство князя Трубецького» - Асканія-Нова - Одеса.

Транспорт: міні автобус.

Розміщення в готелі: міні готель «Виноробне господарство князя Трубецького».

Система харчування: Обід на території комплексу «Зелені хутори Таврії», Сніданок в готелі.

Перелік послуг: Трансфер, екскурсії.

Програма туру розроблена для туристів, насичена різноманітними екскурсіями та розвагами. Неповторність туру полягає в поєднанні звичайного та сільського туризму, що точно запам'ятається надовго.

Маршрут розрахований на два дні. Першою зупинкою туристів буде туристичний комплекс «Зелені хутори Таврії», який знаходиться в с. Гола Пристань Херсонської області.

Чарівність української старовини і принадність південної природи з'єдналися в цьому унікальному місці - на базі зеленого та сільського туризму «Зелені хутори Таврії». На величезній території на берегах Дніпра відтворюється побут і вигляд старовинних українських хуторів з їх повсякденними турботами і яскравими розвагами.

Туристів зустрінуть традиційно хлібом та сіллю. Знайомство з місцевістю почнеться з головного хутора або «майдану», де здавна було прийнято збиратися на ради і зустрічати гостей. Тут є невеликий музей під

відкритим небом і тир, в якому можна постріляти. Трохи далі за головним хутором знаходиться пасіка, де туристам запропонують спробувати кілька сортів місцевого меду, і куточок фітотерапії, де учасникам туру відкриють секрети українських цілющих трав і напоять ароматним фіточаем. В особливій пошані на хуторах ремесло коваля. Без нього ж і коня не підкувати, і поля не зореш. Відчути себе Вакулою і викувати своє знаряддя праці, будь то меч або рало, можна в майстерні гостинного коваля, який готовий поділитися деякими премудростями своєї поважної професії. Вартість вхідного квитка на територію комплексу 70 грн. для дорослих та 50 грн. для дітей.

Після знайомства з хуторами саме час покуштувати український домашньому смачний обід, приготований тут же на вогнищі, а після обіду - відпочити, як туристам буде завгодно. Можна покататися на конях і на різних гойдалках, пограти у волейбол або в футбол на природі і, звичайно, просто погуляти, пофотографувати навколишню красу і себе в національних українських костюмах.

Після відпочинку на природі і знайомства з традиційними українськими ремеслами туристи відправляться в с. Веселе де знаходиться «Виноробне господарство князя Трубецького».

Там на туристів чекає романтичний відпочинок в оточенні виноградників, з неймовірним видом на Дніпро в комфортних умовах дарує своїм гостям міні-готель «Виноробного господарства князя Трубецького». Здійснити подорож в історію можна, спустившись у винні підвали і прогулявшись вигадливими галереями. Тут можна в буквальному сенсі зануритися в історію, адже 8 винних підвалів зберігають більше 10 000 пляшок, серед яких близько 7 000 вин – рідкі екземпляри, спадщина Радянської епохи.

Другий день туристи матимуть можливість провести в «перлині» Херсонської області - біосферному заповіднику «Асканія –Нова».

Біосферний заповідник Асканія-Нова - це унікальний природний пам'ятник, розташований на півдні України: саме тут знаходиться єдина в Європі ділянка неораного степу. Заповідник займає площу 11 тис. га, на яких мешкає велика кількість звірів і птахів. Найбільш цінний заповідник кількістю степових трав і квітів - їх налічується понад 400 видів. Асканія-Нова входить в число «100 великих заповідників і парків» світу.

Що стосується творіння рук людських, то тут збереглися стародавні кургани і кам'яні скіфські баби. З більш пізніх шедеврів великий інтерес представляє Асканійський парк площею близько 200 га, який сильно відрізняється від дикої степової зони. Розбитий він згідно строгого плану. У парку близько 150 видів і форм дерев і чагарників.

Вартість вхідного квитка для дорослих 65 грн. для дітей 45 грн.

План тура «Натхнення природою»

1й день	час	Опис
	7:00	Туристи збираються біля автобусу, виїзд з Одеси до туристичного комплексу «Зелені хутори Таврії»
	11:30	Прибуття на базу комплексу «Зелені хутори Таврії»
	12:00	Екскурсії за маршрутами (вартість майстер-класу від 25 грн) Маршрут 1 Вільховий: хутір лозоплетіння, художній, хутір здоров'я, помічники господаря, кузня, зоопарк, тесля, валяння, миловаріння, канатоплетення, свічкаство, хутір квасу, казковий хутір, музичний хутір, болотна стежка, богатирський хутір, алея покарання, туристичний хутір, кожемякконний двір. Маршрут 2 Квітковий: кінний двір, стрілецький хутір, хутір ляльки мотанки, цирульник, обереги, музей побуту, хлібний двір, художник, гончар, писанкарство, ткацький верстат, хутір знахарькі, корисність марності, розпис по дереву, футбольне поле, різьбяр по дереву, гроші Україні, чумацький хутір, хутір вишивки
	15:00	Комплексний обід з українських страв в кафе
	16:00	Відпочинок на території комплексу. Можливість придбати сувенірну продукцію.

	17:00	Виїзд в с. Веселе де на туристів чекає поселення в готель.
	18:30	Прибуття на територію «Виноробного господарства князя Трубецького». Поселення в готель. За бажанням туристи можуть відвідати екскурсії на території господарства.
2й день	8:00-10:00	Сніданок в готелі. Виїзд в біосферний заповідник «Асканія –Нова»
	13:00	Екскурсія на території заповідника. Туристи можуть обрати за бажанням екскурсію з переліку який пропонує заповідник. А також вони мають можливість відвідати фото-сафарі. Також на території є кафе та магазини сувенірів де туристи матимуть можливість підкріпитися та придбати сувеніри.
	20:00	Повернення до Одеси.

Розрахунок собівартості тура «Натхнення природою»

1.Розрахунок вартості мешкання

Таблиця 1.

Вартість мешкання в міні-готелі «Виноробне господарство князя
Трубецького»

Місто	Назва готелю	Вартість двомісного номеру,грн
с. Веселе Херсонської обл.	«Виноробне господарство князя Трубецького»	1400

Усі туристи будуть проживати в двомісних номерах по даному туру вартість мешкання на одного туриста в межах даного туру буде складати (таблиця 2);

Таблиця 2.

Розрахунок вартості мешкання по маршруту

Місто, готель	Кількість ночей	Сума з одної особи, грн
с. Веселе міні готель «Виноробне господарство князя Трубецького»	1	700

2. Визначити вартість харчування.

По даному маршруту тільки сніданок входить у вартість мешкання, тому інші види харчування оплачуються додатково. Тому необхідно розрахувати вартість обідів та вечерь. Середня вартість обіду та вечері в день буде складати 150 грн. Усі розрахунки зведені в таблицю 3.

Таблиця 3

Розрахунок вартості харчування по маршруту

Місто	Вартість харчування на добу, грн	Кількість днів	Сума з одного чол., грн
С.Гола Пристань Асканія -Нова	150	2	300

3. Провести розрахунки витрат на проїзд

Для перевезення туристів використовується міні автобус. Вартість оренди 1000 грн на добу. Вартість оренди трансфера на 2 доби 2000 грн. Розрахунок витрат на транспорт з одної особи: $2000 \text{ грн.} / 10 \text{ осіб} = 200 \text{ грн.}$

4. Визначити витрати на додаткове обслуговування по маршруту

Екскурсійне обслуговування, вхідні квитки в музеї та на майстер-класи, анімаційні програми, відвідування інших заходів – це все відноситься до додаткових туристсько-екскурсійних послуг.

Для розрахунку вартості екскурсійного обслуговування складемо список усіх екскурсій по маршруту «Весняне натхнення» та їх вартості. Витрати на екскурсійне обслуговування зведені у таблицю 4.

Таблиця 4.

Розрахунок витрат на екскурсійне обслуговування

№ п/п	Види екскурсій	Сума з одної особи грн.,
1.	Оглядова екскурсія по території комплексу «Зелені хутори Таврії»	70грн.
2.	4 майстер-класи на вибір туристів	100грн.
3.	Оглядова екскурсія по території заповідника «Асканія – Нова»	65грн.
4.	Екскурсія заповідником «Асканія-Нова» на вибір туристів	70грн.
5.	Оглядова екскурсія «Виноробнею князя Трубецького»	200грн
Всього:		505грн.

Всі види витрат по маршруту «Натхнення природою» зведені в загальну таблицю 5 – розрахунок собівартості туру на одного туриста.

№ п/п	Стаття витрат	Сума грн.
1.	Проживання (сніданок)	700
2.	Додаткове харчування (обід, вечеря)	300,00
3.	Транспортне обслуговування	200,00
4.	Екскурсійне обслуговування + вхідні квитки на територію	505,00
5.	Страховання	10,00
6.	Витрати на керівника	50,00
7.	Оплата комісійних тур агентам(7% від собівартості)	127,05
Всього:		1892

Витрати на керівника приймаються умовно. Оплата комісійних тур агентам складає 7% від вартості туру.

Ринкова ціна встановлюється з огляду на дані маркетингових досліджень, розрахунку собівартості продукту, величину постійних витрат фірми за рік, бажаний рівень прибутку на одну послугу і загальний обсяг реалізації тур продукту в плановому періоді або за рік з урахуванням сезонності. В умовах ринкової економіки потужним регулятором цін є сам ринок, де ціна визначається в результаті поєднання попиту і пропозиції. Для

спрощення розрахунку ціни розробленого туру використовують метод «витрати + прибуток». Таким чином ціна туру буде визначатися по формулі :

$$\text{Цод} = \text{Сод} + \text{Пдод.од.}(1)$$

де Цод – установлена підприємством ціна на послугу;

Сод – собівартість одиниці продукції, послуги (турпродукту);

Пдод.од. – припустимий для даної галузі прибуток, що доводиться на одиницю продукції становить 20%

$$\text{Ц} = 1892 + 378,4 = 2270,4 \text{ грн.}$$

Згідно маркетингових досліджень на рік заплановано реалізацію даного туру (табл. 6):

З урахуванням особливостей даного туру зимовий період не буде враховуватися.

Таблиця 6

Місяці	Кількість реалізованих турів в місяці
Березень	3
Квітень	4
Травень	4
Червень	4
Липень	5
Серпень	5
Вересень	3
Жовтень	3
Листопад	3
Разом	34

Тобто за рік планується здійснити 34 турів по 10 осіб, у цілому за рік таким чином буде продано 340 турів

$$\text{Мр} = \text{Пдод.од.} * \text{Nтур} = 378,4 * 340 = 128656 \text{ грн.}$$

Вартість турпродукту для кінцевих споживачів визначається згідно чинного податкового законодавства України, що передбачає збільшення ціни на ставку ПДВ.

Ставка ПДВ дорівнює 20%. Таким чином вартість турпродукту для споживачів складатиме 2270,4 грн.

Крім врахованих у собівартості тура прямих витрат, фірма несе й постійні витрати по організації й реалізації даного й інших турів. Сума постійних витрат на даний тур складатиме 200 грн.

Знаючи величину річного маржинального доходу (M_p) і суму постійних витрат за рік ($V_{\text{пост}}$), визначають річний валовий прибуток ($P_{\text{вал}}$), одержуваний фірмою по даному тур продукту:

$$P_{\text{вал}} = M_p - V_{\text{пост}} = 128656 - 200 \cdot 9 = 126856 \text{ грн.}$$

Для визначення чистого прибутку необхідно відняти із валового прибутку податок на прибуток, що в Україні станом на 27.12.2019 р. становить 18%.

$$P_{\text{ч}} = 126856 - 18\% = 104021,92 \text{ грн.}$$

Оцінити економічну ефективність нового продукту можна а допомогою показників рентабельності й прибутковості продукції.

Показник прибутковості розраховується по формулі :

$$P_{\text{пр}} = P_{\text{вал}} / S_{\text{пр}} \cdot 100\% \quad (2)$$

де $P_{\text{пр}}$ – прибутковість нового продукту, послуги;

$P_{\text{вал}}$ – валовий прибуток компанії, одержуваний від продажів нового продукту, послуги, дол. або грн.;

$S_{\text{пр}}$ – сума продажів нового продукту, послуги дол. або грн.

$$P_{\text{пр}} = 126856 / 771936 \cdot 100\% = 16,43\%$$

Коефіцієнт рентабельності розраховується по формулі:

$$R_{\text{пр}} = P_{\text{чист}} / S_{\text{пр}} \cdot 100\% \quad (3)$$

де $R_{\text{пр}}$ – коефіцієнт рентабельності нового продукту, послуги за методиками компаній США, %

$P_{\text{чист}}$ – чистий прибуток компанії, одержуваний від продажу нового продукту, послуги, грн.

$$R_{\text{пр}} = 104021,92 / 771936 \cdot 100\% = 13,47\%$$

Тобто відповідно до маркетингу даного турпродукту, туроператор встановлює норму рентабельності (%) і чим вона вища, тим більша сума прибутку. Норма рентабельності коливається в широких межах (від 5% до 100 і більше) і залежить від кон'юнктури попиту та стану конкурентного середовища на ринку даного цільового сегменту.

Рентабельність використовують для оцінки діяльності підприємства і як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні. Він показує, скільки підприємство має прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво і реалізацію продукції. В даному випадку підприємство має 13,47% прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво і реалізацію продукції. А коефіцієнт прибутковості – характеризує досягнутий керівництвом підприємства рівень віддачі на вкладені кошти. Він становить 16,43.

Таким чином, рентабельність розробленого туру складає 13,47%, що є позитивною і перспективною тенденцією при впровадженні розробленого туру «Натхнення природою»

3.3. Основні проблеми і перешкоди сільського зеленого туризму в Україні

Сільський зелений туризм корисний як для відпочиваючих, так і для господарів, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки. Його розвиток також сприятиме збереженню селянства як носія української ідентичності, культури і духовності, це додаткові можливості для популяризації української культури, поширення знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України, що заслуговує на підтримку з боку держави.[62]

Розвиток сільського туризму у будь-яких регіонах України ускладнюється кількома обставинами, головною серед яких недостатній рівень популяризації сільського туризму в Україні як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках. Інформація про існуючі садиби найчастіше не доходять до споживача через недостачу засобів у самих власників [63].

Друга проблема – недосконала законодавча база та недостатність методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки сільського населення з боку держави. Нині тільки окремі аспекти діяльності сільського туризму регулюються Законами України «Про туризм», «Про особисте селянське господарство», «Про підприємництво».

Третьою проблемою є відсутність інноваційних проектів та наукових досліджень з питань розвитку перспективних видів туризму. Становлення і розвиток інноваційної діяльності та наукове забезпечення сільського туризму сприятиме створенню нових оригінальних туристичних продуктів, комплексному використанню та збереженню навколишнього природного середовища та культурної спадщини, патріотичному вихованню, пропаганді здорового способу життя, зміцненню міжнародного авторитету України як туристичної держави.

Відповідно до визначених проблем, корисною є ідея виявлення території першочергової організації туристичної і відпочинкової діяльності на селі, що висловлена науковцями та практикантами в сфері туризму. З цією метою, рекомендується виділити три регіони, найпривабливіші для сільського туризму:

Західний. До його складу входять Карпатський регіон (Івано-Франківська, Львівська, частина Чернівецької області та Закарпатська області), Буковина (Чернівецька область) та Західне Поділля (Тернопільська та більша частина Хмельницької області). З певною пересторогою до Західного регіону можна включити Західне Полісся (Волинська, Рівненська та частина Житомирської області). Більшість сіл регіону мають сприятливі умови для розвитку всіх видів сільського туризму, особливо пізнавального та святкових подорожей.

Чорноморсько-Південний регіон. Включає південні райони Одеської, Херсонської, Миколаївської та Запорізької областей і територію Автономної республіки Крим, де, зокрема, вирізняють степовий, гірський Крим та Південний берег. Близькість Чорного та Азовського моря, приємний теплий

клімат сприяють розвитку відпочинкового сільського туризму. Величезний історико-культурний спадок Південного берегу Криму, мальовнича природа і древні поселення гірських районів сприяють розвитку сільського пізнавального туризму.

Центральний регіон. Включає Полтавську область, більшість Київської та Черкаської областей, частину Вінницької, Сумської та Чернігівської областей. Багатство природно-рекреаційного потенціалу, велика кількість історичних пам'яток, відроджені традиції, порівняна близькість до основних промислових центрів сприяють розвитку сільського туризму в Центральному регіоні. Регіон привабливий для всіх видів сільського туризму з пріоритетом відпочинкового туризму.

Сьогодні важливим є питання просування в Україні самої ідеї сільського туризму в цілому. Метою розробки цієї широкомасштабної програми повинно стати підвищення проінформованості населення і створення позитивного ставлення до цього виду відпочинку. Насамперед повинні бути задіяні такі види маркетингових комунікацій, як PR-статті, прес-конференції, семінари із залученням іноземних і вітчизняних організацій для вивчення та популяризації новітніх технологій у сфері туризму, телепередачі, що викликають довіру та позитивну реакцію населення.

Реклама і пропаганда сільського туризму лягає головним чином на Спілку сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні та заснований нею науково-популярний журнал «Туризм сільський зелений». Ця всеукраїнська неприбуткова організація кожного року навесні проводить виставки-ярмарки із сільського туризму «Українське село запрошує». Разом з тим, агрооселі також презентуються на туристичних та сільськогосподарських виставках і ярмарках. Поруч із всеукраїнським каталогом виходять розрізнені і часто нескоординовані каталоги за регіонами. Потребує удосконалення реклама сільського туризму в Інтернеті [64].

Варто також активізувати значення місцевої влади у підтримці цілей сільського туризму. Адже відомо, що сільський туризм - це додаткові грошові надходження й поліпшення інфраструктури району, створення нових робочих місць. Саме органи місцевої влади можуть клопотати про забезпечення податкових пільг при одержанні державних дотацій особам, які беруть участь у наданні туристичних послуг.

Для розвитку науково-практичного підґрунтя розвитку сільського зеленого туризму пропонується запровадити безкоштовне навчання сільських господарів основам ведення туристичної діяльності, видання методичних посібників, навчальних фільмів.

Враховуючи, що важливою підвалиною організації сільського туризму є також особисті якості господарів агроосель (адже вони повинні навчитися основам сервісу й культури гостинності, бути щирими, усміхненими та мати організаторські здібності) професійні вміння та навички власників агроосель потрібно вивчити на базі фахових навчальних закладів, де і запровадити відповідний напрямок підготовки.

Важливим напрямом науково-практичного підґрунтя розвитку сільського туризму повинно стати відтворення соціокультурного середовища історичного поселення – «історичного села», «національного села» або відтворення соціокультурного середовища різних історичних об'єктів (садиби, замки, монастирі тощо). Даний підхід вимагає значних інвестицій, розробки спеціальних комплексних проектів, великої науково-дослідної роботи.[65]

Основні проблеми розвитку сільського зеленого туризму можуть бути поділені на три групи і зібрані у Табл. 3.5. Всі ці проблеми утворюють єдиний взаємопов'язаний комплекс.[66, с.85]

Табл.3.5

Головні проблеми і перешкоди розвитку сільського туризму в Україні

Законодавча невизначеність	Недостатнє фінансування	Недостатній менеджмент та організація
Немає чітких визначень сільського туризму в законодавстві.	Недостатність інвестицій. Не розроблено систему кредитів.	Немає ефективної співпраці між урядовими, неурядовими організаціями та господарями агроосель (особливо на місцевому рівні).
Не розроблено систему податків і пільг.	Недостатня державна підтримка. Плани розвитку туризму (сільського туризму зокрема) носять часто теоретичний характер. Найбільші проекти підтримки сільського туризму були проведені лише іноземними організаціями чи фондами	Немає жодного адміністративно-го органу влади, який би займався питаннями сільського туризму і надавав би допомогу власникам агроосель.
Велика частина чорного ринку.	Брак нормальної інфраструктури для розвитку сільського туризму.	Складі умови для реєстрації та проведення бізнесу (тиск контролюючих органів, хабарі...).
Для іноземних туристів потрібні спеціальні візи чи дозволи, що знижує їх інтерес приїхати до України.		Брак інформації і реклами.
		Брак професійного досвіду і знань у власників агроосель

ВИСНОВКИ

Сталий розвиток ринку туристичних послуг здатен задовольнити не лише потреби туристів та економічні інтереси туристичного регіону, але й забезпечити збереження та відновлення екологічного стану навколишнього середовища, схоронності культурної та національної самобутності населення регіону.

Отже, розвиток сільського зеленого туризму в Україні є особливо актуальним, оскільки саме завдяки сільському зеленому туризму Україна може поліпшити соціально-економічну ситуацію села. Зважаючи на місце і роль сільського зеленого туризму в житті суспільства, держава повинна проголосити його одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки. Україна має значні потенційні можливості динамічного розвитку туристичної індустрії й відповідної інтеграції у світовий туристичний простір. З урахуванням цього, уряд має сприяти створенню організаційно-правових та економічних засад становлення сільського зеленого туризму як високорентабельної галузі економіки, сприяти залученню міжнародного досвіду.[65]

Таким чином використавши багату на природні та людські ресурси сільську місцевість ми можемо підтримати економіку як на регіональному так і на державному рівнях. Популяризація сільського туризму серед сільських жителів дозволить вдихнути нове життя в давно забуті сфери діяльності, дати змогу повернутися заробітчанами та займатися прибутковою справою вдома.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://tourlib.net/statti_ukr/vasyljev.htm
2. Рутинський М.Й. Сільський туризм: Навчальний посібник / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. - Київ: Знання, 2006. - С.251.
3. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навч. Посіб. – К. : Знання, 2006.– 271 с.
- 4.Васильєва Н.В. Зелений туризм –панацея чи міф? // Туризм сільський зелений. – № V. – 2008.
5. Садовенко А. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Середа, Т. Тимочко. – 2 вид. – К., 2011. – 392 с.
- 6.Зінько Ю.Збереження і сталий розвиток Карпат: Навчальний посібник зі сталого туризму / Зінько Ю., Рутинський М., Кудла Н. – К., 2008. – 60 с.
- 7.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.prismanet.gr/urtl/cms/content/downloads/Guide_Final_Ukraine_nVis.pdf
- 8.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://tourlib.net/statti_ukr/matvienko2.htm
- 9.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://ruraltourism.com.ua/?a=viewmaterial&id=9>
10. Костриця М. М. Сільський туризм: теорія, методологія, практика : монографія / М.М. Костриця. - Житомир: ЖДТУ, 2006. – 196 с.
11. Березін О. М. Мале підприємництво та зелений туризм: перспективи розвитку / О. М. Березін // Вісник ДІТБ.— 2007.— № 11.— С. 93-96.
12. State Statistics Service of Ukraine (2017), available at:
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/rp/eans/eans_u/rbrn_rik16_u.htm (Accessed 20 Feb 2018).

13. Співка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. URL: www.greentour.com.ua
- 14.[Електронний ресурс].– Режим доступу:
https://etnosvit.com/turizm_ukraine/
15. Щетинина М. П. Сельский туризм / М. П. Щетинина // сборникматериалов : Международной форум. – Барнаул : АЗБУКА, 2013 – 346 с.
- 16.Заричная А. О. Европейский опыт развития сельского туризма /А. О. Заричная // Экономика Крыма. – 2011. – №4(37). – С.265–269
17. Swarbrick N. Rural tourism – Incentives and barriers / N. Swarbick // Encyclopedia of New Zealand, 2012. – p.256.
- 18.[Електронний ресурс].– Режим доступу:
<https://studfile.net/preview/5410944/page:4/>
- 19.[Електронний ресурс].– Режим доступу:
https://tourlib.net/statti_ukr/kulik.htm
20. Рутинський М.Й. Зелений туризм [Текст] / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. - К.: Знання, 2008. - 271 с.
- 21.[Електронний ресурс].– Режим доступу:
https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/21_Zelena-Ukrayina.pdf
22. Чудновский А. Д. Управление потребительскими предпочтениями в сфере отечественного туризма и гостеприимства и основные направления реализации туристского продукта : учебное пособие / А. Д. Чудновский, М. А.Жукова. – М. : Федеральное агентство по туризму, 2014. – 304 с.
23. Дунец А.Н. Взаимодействие субъектов сельского туризма в регионе// Российский Журнал Устойчивого Туризма, 2012. – №2. – С. 26-29.
24. Закон України «Про туризм» від 29 травня 2001 р. № 2470 – III //

Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 31. – С. 241.

25. Проект Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм» від 23 жовтня

2003 р. № 4299, внесений народним депутатом України В. Кафарським (перше читання).

26.7. Кудла Н. Про застосування комплексу маркетингових заходів у сільському туризмі /Н. Кудла // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2011. – № 2. – С. 79-85.

27. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/rozvitok-silskih-teritorij/silskij-turizm>

28. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://works.doklad.ru/view/1aIU9eX4zt0/4.html>

29. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

30. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://koloro.ua/blog/issledovaniya/analiz-rynka-turisticheskikh-uslug-v-Ukraine.html>

31. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій:

розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 верес. 2015 р. № 995-р.

URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-p>.

32. Гончаренко І. В. Ретроспектива формування сільських територій регіонів України // Регіональна економіка. 2008. № 3. С. 204–209.

33. Титова Н. Е. История экономических учений: курс лекцій. М.: Гуманит. ІІЦ «ВЛАДОС», 1997. 288 с.; Тураев В. А. Глобальные вызовы человечеству: учеб. пособие. М.: Логос, 2002. 192 с.

34. Малік М.Й. До питання сталого розвитку сільських територій /М.Й. Малік // Економіка АПК, 2008. - № 5. - С. 51-55.;

35. Баутин В. М., Козлов В. В. Устойчивое развитие сельских

територій: сущность, термины и понятия // Агрожурнал Моск. гос.агроинженер. ун-та, 2006. URL: <http://agromagazine.msau.ru/index.php/-4/46-2008-03-20-13-001/106lr.html>.

36. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ ДУ «Магістр», 2006. 196 с.

37. Уркевич В. Ю. Про категорію «сталий розвиток сільських територій» // Сучасне земельне, аграрне, екологічне та природо ресурсне право: актуальні проблеми теорії та практики: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (21–22 трав. 2010 р., м. Біла Церква). Біла Церква: БНАУ, 2010. С. 24–26.

38. Гоголь Т. В. Сільські території як об'єкт державного регулювання // Державне управління: теорія і практика. 2009. № 2 (10). URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2009_2/doc_pdf/Gogol.pdf.

39. Павлов О. І. Різновиди сільських територій як специфічні об'єкти управління // Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2011. Вип. 8. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/tppd/2011_8/zmist/R_2/13Pavlov.pdf.

40. Кульганік О. М. Формування системи соціально-економічного розвитку сільських територій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК». Київ, 2010. 21 с.

41. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

42. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книга - XXI, 2003. 300 с.

43. Екологічна енциклопедія: у 3 т. / редкол.: А. В. Толстоухов (головний редактор) та ін. Київ: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2008. Т. 3: О-Я. 472 с.

44. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/rozvitok-silskih-teritorij/silskij-turizm>

45. Самолук Н.М. Сільський туризм як перспективний напрям самозайнятості сільського населення / Самолук Н.М. // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. - 2012. - №2(4). - Режим доступу:

https://tourlib.net/statti_ukr/samoljuk.htm.

46. 6. Рутинський М. Й. Сільський туризм : навч. посіб. / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. К.: Знання, 2006

47. Українська мережа сільського розвитку. URL: <http://urdn.org/>.

48. Закон України «Про особисте селянське госпо-дарство» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 29, ст. 232).

49. [Електронний ресурс].– Режим доступу:

https://tourlib.net/statti_ukr/vasyljev.htm

50.[Електронний ресурс].– Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/168-2017-%D1%80>

51. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

52. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. [Електронний

ресурс]. - Режим доступу: www.unwto.org

53. Прокопа І.В. Матеріали наради-семінару«Аналіз розвитку та рекомендації щодо вирішення проблемних питань сільського зеленого туризму України». - Яремче, 2011.

54. Туєва О.М. Сільський зелений туризм як категорія аграрного права/О.М.Туєва//Науковий вісник Херсонського державного університету.– 2016.–Вип.4.–С.99–102

55. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. // ВВР. – 1995. – №31. – С. 24-30.

56. Про сільський аграрний туризм: Проект Закону України від 20.07.2009 . [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

57.[Електронний ресурс].– Режим доступу:

https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%94%D1%96%D1%8F%D0%B%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_%D1%83_%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96_%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%82%D1%83%D1%80

58.[Електронний ресурс].– Режим доступу:

https://pidruchniki.com/1278021261738/menedzhment/sotsialno-ekonomichne_znachennya_fermerskogo_turizmu_konteksti_rozvitku_silskih_teritoriy_ukrayini

59.[Електронний ресурс].– Режим доступу:

<https://velokosiv.if.ua/2012/12/17/478/>

60. Ігнатенко М.Г. Питання розвитку рекреації півдня України / М.Г. Ігнатенко // Краєзнавство і туризм: освіта, виховання, стиль життя: матеріали міжнар. наук. - практ. конф. - К.: Реформа, 1998. - С. 118-119.

61.[Електронний ресурс].– Режим доступу:

<https://tourcenter.kh.ua/uk/homct/normprav>

62.[Електронний ресурс].– Режим доступу:

https://tourlib.net/statti_ukr/golubovska.htm

63. Ткачук В.І. Європейська парадигма сільського туризму в умовах диверсифікації сільської економіки / В.І. Ткачук // Вісник Житомирського НАЕУ. – 2010. - №1. – С.25.

64. Васильєв В. Десять років розвитку сільського зеленого туризму в Україні: проблеми та перспективи / В. Васильєв // Туризм: теорія і практика. – 2005. – № 1. – С.49-53.

65.[Електронний ресурс].– Режим доступу:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4021>

66. Коберніченко Т.О. Сільський зелений туризм / Т. О. Коберніченко, Л. М. Талюта. - К.: Аграрна освіта, 2005. - 177 с.

67. Екологічний паспорт Харківської області / Департамент екології та природних ресурсів Харківської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://ecodepart.kh.gov.ua/>

68. Мозгунов Н. А. Географические факторы развития сельскоготуризма в Центральной России : автореферат на соискание ученой степени

к.г.н. Москва / Н. А. Мозгунов. – М. : Федеральное агентство по туризму, 2010.– 237 с.

69. Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор НАНУ О. М. Бородіної та д-ра екон. наук, чл.-кор. УААН

І. В. Прокопи; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К. : 2010. – 384с.

70. Габа М. І. Сільський зелений туризм – перспективний вид туризму для реформування економіки України / М. І. Габа // Інтелект ХХІ. – 2016. – № 2. – С. 88-94.

71. <https://www.greentour.com.ua/>

ДОДАТКИ

Табл.3.4.

Особливості правового регулювання сільського зеленого туризму в
Україні

Показник	Цільове призначення ділянки				
	Будівництво та обслуговування жилого будинку	Особисте селянське господарство	Садівництво та городництво	Фермерське господарство	інше
Гранична кількість місць розм.	30	30	30	30	30
Реєстрація як ФОП	обов'язков а якщо більше 30 ліжок	обов'язков а якщо більше 30 ліжок	обов'язкова якщо більше 30 ліжок	обов'язков а	Обов'язкова
Сертифікація	добровільн а	добровільн а	добровільна	добровільн а	добровільна
Санітарні вимоги при буд-ві, рекон-ї та переобл. споруд	обов'язкові	обов'язкові	обов'язкові	обов'язкові	обов'язкові
Санітарні вимоги до продовольчої сировини, харчових продуктів, води	обов'язкові	обов'язкові	обов'язкові	обов'язкові	обов'язкові

Продовження Табл.3.4.

Обов'язкові мед.огляди	Для працівників	Для працівників	Для працівників	Для працівників	Для працівників
Тарифи на електрику	Для фізичних осіб	Для фізичних осіб (крім зареєстрованих як ФОП)	Для фізичних осіб	Для інших категорій	Для інших категорій
Тарифи на комунальні послуги	Для фізичних осіб	Для фізичних осіб (крім зареєстрованих як ФОП)	Для фізичних осіб	Для інших категорій	Для інших категорій
Оподаткування доходу	15-17%	15-17% (можлива сплата єдиного податку для ФОП)	15-17%	Можлива сплата фіксованого сільгоспподатку	Можлива сплата фіксованого сільгоспподатку
Туристичний збір	ні	ні (крім зареєстрованих як ФОП)	ні	так	так